

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017)

Et liv uten vold

Status for tiltakene

Juni 2016

Bedre føre var. Om forebygging og synliggjøring (tiltak 1-8)

---

1. Tiltakspakke for forebygging

Det skal utarbeides en tiltakspakke for forebygging av vold i nære relasjoner med tiltak på flere områder. Tiltakspakken skal utarbeides i samarbeid med sentrale aktører på feltet. Det vil nedsettes en arbeidsgruppe ledet av Justis- og beredskapsdepartementet høsten 2013. De første tiltakene skal iverksettes fra 2014. Hovedfokus skal være på primærforebyggende tiltak og forebygging som tar høyde for ulike sårbarhetsfaktorer. Den samfunnsøkonomiske analysen av kostnadene ved vold i nære relasjoner vil danne et viktig bakteppe for utformingen av tiltak.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Regjeringen ved Justis- og beredskapsdepartementet har avsatt 7 millioner kroner årlig i handlingsplanperioden til en tiltakspakke for forebygging. Det er innhentet innspill fra frivillige organisasjoner og underliggende etater og følgende tiltak har inngått i tiltakspakken i 2014, 2015 og 2016:

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på krisesentre

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er i perioden 2014-2016 tildelt 1,5 millioner kroner til arbeidet med tilpasning og utprøving av *International Child Development Programme* (ICDP) som metode for veiledning av foreldre på krisesentre. Målsettingen er å forebygge vold, både på kort og lang sikt. Arbeidet i 2014/2015 er evaluert og dokumentert i rapporten *Evaluering av ICDP utprøvd i krisesentre* og det konkluderes med at ICDP er godt egnet for foreldre på krisesentre. Det gjelder både i forbindelse med oppfølging av barn, og når det gjelder støtte til foreldre i utøvelsen av foreldrerollen:

- ICDP gir de ansatte et felles språk, styrker kompetansen til å se barns behov og til å inngå i utviklingsstøttene samspill med barna.
- Deltakelse i ICDP-grupper har gitt helt konkrete eksempler på aktiv og hurtig vekst i foreldrenes omsorgskompetanse, med utgangspunkt i bevissthet om foreldrenes egen rolle og handlemåter. Foreldrene har fått økt forståelse barnas behov og reaksjoner.
- Flere foreldre uttrykte en ny forståelse for hvordan volden virket inn på eget samspill med barna og barnas egen atferd.
- Lederstøtte og forankring ved krisesentrene er sentrale faktorer for implementering og gjennomføring av ICDP-grupper. Arbeidet krever tid til planlegging og gjennomføring, eventuelt vurdering av bruk av vikar i turnus, fysisk tilrettelegging, barnepass ved behov mm.

Bufdir starter våren 2016 opplæring av 22 ansatte ved syv krisesentre. Den teoretiske opplæringen gjennomføres i tre samlinger over to dager i mai, juni og august.

Veilederkandidatene vil drive foreldregrupper høsten 2016. I samme periode deltar de på to

veiledninger som tar utgangspunkt i egenpraksis. I forkant av rekrutteringen har Bufdir jobbet målrettet for å bidra til god implementering, ved å understreke nødvendigheten av at sentrene avsetter tid og midler til opplæringen, og at ICDP må inngå i sentrenes faglige planer.

Tilpasning av foreldreveiledning (ICDP) for foreldre på asylmottak

Bufdir og UDI er i 2016 tildelt 1 150 000 kroner til å fortsette arbeidet med «Tilpasning og utprøving av ICDP i asylmottak» og til ekstern evaluering. Foreldre på 11 asylmottak har gjennom 22 veiledere fått tilbud om å delta i ICDP-grupper. Gruppene har blitt satt sammen ut fra deltakernes felles språk, og i syv av 11 grupper har foreldrene fått veiledning på sitt morsmål. I fire grupper var det ikke mulig å rekruttere veiledere på morsmålet, og tolk ble benyttet. Hver gruppe har gjennomført ti møter vinter/vår 2016.

Erfaringene så langt tyder på at ICDP er godt egnet for foreldre på asylmottak. Flere foreldre har gitt uttrykk for at veiledningen har vært svært viktig for deres foreldrerolle, for eksempel når det gjelder ivaretagelse av barna og hva de har opplevd under krig og flukt, samt barnas tilpasning til en ny situasjon i Norge. Mange foreldre trekker fram at det har vært nyttig å reflektere over kulturelle forskjeller og likheter, og ha samtaler med andre foreldre om hvordan de kan ivareta barna på best mulig måte i det norske samfunnet. Det vil i 2016 gjennomføres en egen evaluering. Resultatene fra evalueringen vil, sammen med erfaringene fra arbeidet, legges til grunn for å vurdere hvorvidt ICDP er egnet for denne målgruppen, samt for eventuelle forbedringer når det gjelder tilpasning og implementering av programmet.

Tiltak knyttet til familiegjenforente

Det er i 2015/2016 avsatt 550 000 kroner til tiltak knyttet til familiegjenforente. UDI står for gjennomføringen av tiltaket. Det er et viktig forebyggingsiltak å gi kunnskap om rettigheter og tiltak på utlendingsfeltet om mishandlingsbestemmelsen, både til voldsutsatte som nylig har kommet til Norge og til aktører som bistår dem.

Midlene som er tildelt i 2016 skal benyttes til å videreføre arbeidet som UDI startet opp i 2015. Dette innebærer kartlegging av behov for informasjons- og opplæringstiltak for å øke bevisstheten hos personer som utsettes for mishandling om at muligheten for selvstendig oppholdstillatelse finnes, samt å gi kunnskap og veiledning til de som bistår voldsutsatte i målgruppen og til ansatte i utlendingsforvaltningen. UDI utviklet i 2015 informasjonsmateriell og en strategi for informasjonsformidling til personer som søker om eller har fått oppholdstillatelse gjennom familieinnvandring, samt opplæringstiltak i utlendingsforvaltningen og andre relevante instanser som møter og bistår voldsutsatte. UDI vil følge opp dette arbeidet gjennom distribusjon av materiell og opplæringstiltak i 2016. UDI vil fortsette samarbeidet med andre aktører på feltet om kompetansehevingstiltak samt arbeidet med å inkludere informasjon om mishandlingsbestemmelsen i andre instansers informasjonsplattformer.

Kampanje rettet mot ungdom i regi av ung.no

Nettstedet ung.no, drevet av Bufdir, gjennomførte i 2015 en kampanje om vold i nære relasjoner rettet mot ungdom (jf. rapportering desember 2015). Formålet var å gi unge informasjon om temaet og å henvise de unge til en permanent informasjonsplattform (ung.no) under overskriften #ikkegreit. Knyttet til kampanjen ble innholdet om temaet tilpasset og utvidet, og det ble laget annonser og filmer til Facebook. Nettstedet ung.no hadde i kampanjeperioden en økning på 32 prosent, sammenlignet med tilsvarende periode i 2014.

Ung.no er i 2016 tildelt 50 000 kroner til oppfølging av kampanjen. Arbeidet omfatter videre kvalitetssikring av innholdet knyttet til #ikkegreit, samarbeid med fagmiljøer på voldsfeltet, sikre unge svar på spørsmål som omhandler krenkelser, vold og overgrep og å videreformidle informasjon knyttet til ungdommenes stemme på ung.no.

Politiets kampanje «Kjernekar»

Politiets kampanje «Kjernekar» ble utviklet og implementert i 2013 til 2015, gjennom et oppdrag til Kripos. Kampanjen ble lansert i november 2013 og har rundt 66 200 tilhengere på Facebook. Kjernekar har fokus på festrelaterte voldtekter. Kampanjen appellerer til «kjernekaren», menn i alderen 18 til 35 år, som tør å si i fra og som følger med litt ekstra slik at alle får en fin kveld. Ved siden av fakta om festrelaterte voldtekter og pekere til viktige adresser for den som har vært utsatt for voldtekt, tar kampanjen i bruk animasjonsfilm, plakater, boards i byrommet, kinoreklame og klistermerker for taxi-næringen. Det vises det også til kampanjen i en ny lærebok for ungdomsskolettrinnet. Nettsiden er oversatt til engelsk og er tilgjengelig på politiets interne kommunikasjonskanal KO:DE.

Se Kjernekar's facebook-side her: <https://nb-no.facebook.com/kjernekar>.

Kampanjen pågikk gjennom russetida og festivalsesongen i 2014. I 2015 var satsningsområdet for Kjernekar-kampanjen studenter under fadderukene ved studiestart om høsten. Kripos inngikk et samarbeid med Studentkortet om å ta Kjernekar inn i en studentturné som skulle ut til hele landet. Studentkortet besøkte i perioden 17. august til 4. september 2015 41 studiesteder og avholdt 45 stand-dager fra Alta i nord til Kristiansand i sør, og nådde ut til om lag 180 000 studenter.

Politidistriktene var invitert til å delta som ambassadører på arrangementene. Kripos bisto med budskapsplattform og kampanjemateriell til stands, som blant annet besto av roll-ups, videospot til storskjerm, buttons, postkort og t-skjorter. Studentene var positive til kampanjens tilstedeværelse på stand og samarbeidet fikk oppmerksomhet i både studentmagasiner og lokale medier.

Rapportfilm om kampanjen i 2015 kan ses på: <https://youtu.be/RTii7ZLsWBs>

Det er ikke avsatt egne midler til Kjernekar-kampanjen i 2016. En videreføring av kampanjen krever en fornying av konseptet. Facebooksiden er imidlertid fortsatt i bruk og understøtter politidistriktenes lokale aktiviteter med statusoppdateringer i aktuelle perioder, som for

eksempel i russetiden. Kampanjemateriell fra restlageret distribueres til politidistrikter i tilknytning til konkrete aktiviteter.

Politiets informasjonskampanje om vold i nære relasjoner «Hvor lite skal du finne deg i?»

Kripos har fått i oppdrag av Politidirektoratet å utarbeide en informasjonskampanje i regi av politiet, for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Det ble i utgangspunktet avsatt 4 millioner kroner til arbeidet i 2014/2015. Målsettingen med kampanjen er å gi økt oppmerksomhet og kunnskap om vold i nære relasjoner og om hva politiet kan bistå med når det gjelder denne type kriminalitet. Målgruppen er personer utsatt for vold fra partner, inkludert unge par, samt vitner som kjenner til at andre blir utsatt for vold i nære relasjoner. Kampanjen vil kunne bidra til at flere anmelder vold i nære relasjoner.

Den nasjonale lanseringen av kampanjen ble avholdt 15. oktober 2015 i samarbeid med Asker og Bærum politidistrikt og Oslo politidistrikt under en konferanse om vold i nære relasjoner i Bærum kommune. Tilstede var blant annet justis- og beredskapsminister Anders Anundsen, barne- og likestillingsminister Solveig Horne og politidirektør Odd Reidar Humlegård.

Kampanjen «Hvor lite skal du finne deg i?» består av en egen nettside (hvorlite.no), plakater, film og annonser på nett og i sosiale medier. Kampanjenettsiden er tilpasset mobil/nettbrett og består av informasjonstekster, kontaktinformasjon, en sjekkliste for faresignaler og en spørretjeneste. Utdrag av nettsiden er oversatt til ni språk. Det ble utarbeidet en PR-plan, hvori både bred spredning via PM/pressekonferanse og spesialavtaler med TV2, Aftenposten og NRK inngikk. Prosjektgruppen ved Kripos har samarbeidet med kommunikasjonsbyrået Dinamo om utviklingen av konseptet.

En sentral del av arbeidet har bestått i å forberede og motivere egen organisasjon for kampanjen, gjennom blant annet informasjon i nyhetsbrev, e-poster, på politiets interne kommunikasjonskanal KO:DE, i politisjefmøte samt gjennom deltakelse på fagdager og konferanser. Politidistriktene har tatt ut kampanjen lokalt, hengt opp plakater, delt i sosiale medier og avholdt både pressekonferanser, fagdager og workshops.

Kampanjen har fått stor oppmerksomhet. Hele én av fem er oppmerksomme på filmen som er laget i forbindelse med kampaje (én av tre under 30 år). 67 prosent mener at kampanjen bidrar til at det blir lettere å kontakte politiet hvis man opplever vold i nære relasjoner. Opinion konkluderer med at dette er en svært vellykket kampanje, som evner å nå fram til et bredt publikum og formidle budskapet.

Nettsiden hvorlite.no har siden lansering hatt til sammen 166 620 unike brukere, og er fortsatt i aktivitet med 2240 brukere sist måned (per 27. april 2016). Flere eksterne nettsteder (ung.no, hjelptilhjelp.no, tryggere.no, kvinneguiden.no, legevakt Drammen.no, krisesenter.com osv.) lenker til hvorlite.no, og stadig nye besøk viser relevansen for siden også utenom kampanjeperioden.

Det er avsatt 1,3 millioner kroner til en videreføring av kampanjen i 2016.

Se kampanjens nettside her: <http://www.hvorlite.no/>

Videreføring, evaluering og erfaringsoppsummering for prosjektet «Et spørsmål om ære?»

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» startet opp i januar 2013. På bakgrunn av at Konfliktrådet i Sør-Trøndelag hadde gjennomført prosjektet «Familievold, forsoning og forebygging» med gode resultater i perioden 2008-2011, der også æresrelatert vold var en del av tematikken i sakene som ble handtert, har Justis- og beredskapsdepartementet finansiert et prosjekt i Konfliktrådet som særlig retter seg mot saker som omhandler æresrelatert vold. Prosjektet ble i 2015 finansiert gjennom tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner.

Prosjektet «Et spørsmål om ære?» har prøvd ut tilrettelagt dialog i saker som handler om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. I tillegg er offentlig og privat nettverk involvert der det er hensiktsmessig. Målsettingen med prosjektet er bedre ivaretagelse av ofre for æresrelatert vold, bedre samarbeid i hjelpeapparatet rundt disse sakene samt forebygging av ytterligere voldsbruk og ekstrem kontroll.

Prosjektets årsrapport fra 2014 viser at det til sammen er registrert 32 saker i prosjektet. Sakene fordeler seg på sju nasjonaliteter og dreier seg blant annet om ungdom under 18 år som opplever alvorlige begrensninger i sin frihet, konflikter mellom barn og foreldre, konflikter med barnevernet i sammenheng med plassering, konflikter i familien i forbindelse med valg av partner og vold og trusler mot ektefelle hvor ære har betydning. Konfliktrådet samarbeider tett med andre etater i prosjektet. Politi og barnevern er de viktigste samarbeidspartnere.

Gjennom midlene som ble bevilget for 2015 skal prosjektet evalueres og erfaringer/metoder skal nedtegnes slik at erfaringene fra prosjektet i Sør-Trøndelag, ved en positiv evaluering, kan overføres til øvrige Konfliktråd.

Nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt

Det er i 2014, 2015 og 2016 avsatt midler fra tiltakspakken for å forebygge vold i nære relasjoner til utvikling av en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. Målgruppen for nettportalen er utsatte, pårørende, utøvere og hjelpeapparat. Portalen ble lansert 15. februar 2016. Se for øvrig status for tiltak 18a.

Koble til nettsiden ved å følge denne lenken:

<https://dinutvei.no/>

Studie med identifisering av virkningsfulle forebyggende tiltak

Det skal gjennomføres en studie om virkningene av forebyggende tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Hensikten med tiltaket er å identifisere forebyggende tiltak som gir god effekt i dette arbeidet og egner seg for videre spredning og nyetablering. Dette kan være primær-, sekundær- og tertiærforebyggende tiltak innenfor en rekke sektorer, inkludert politi,

helse, skole etc. og tiltak i regi av frivillige organisasjoner. Studien skal omfatte tiltak både i Norge, Norden og andre land der man har identifisert og gjennomført forebyggende tiltak som antas å ha god effekt. Oppdraget har oppstart i 2016.

2. KRÅDs rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner

Det kriminalitetsforebyggende råds (KRÅD) rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner skal tydeliggjøres og styrkes.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet ble det gjennomført en evaluering av Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) i 2014. I januar 2015 sendte Justis- og beredskapsdepartementet på høring et forslag om ny organisering av funksjon og oppgaver ivarettatt av KRÅD. Høringsprosessen ga departementet grunnlag for å gå videre med forslaget i høringsbrevet. KRÅD ble ikke oppnevnt for en ny periode da rådsperioden utløp 30. juni 2015. Det er i stedet opprettet et Departementsutvalg for kriminalitetsforebygging samt et Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Kompetansesenteret er lagt som en egen enhet inn under Sekretariatet for konfliktrådene (SfK). Kompetansesenteret hadde sin første virkedag 2. november 2015. Det er utarbeidet et eget mandat for det nye kompetansesenteret. Dette vektlegger kriminalitetsforebygging i bred forstand.

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging skal bidra til kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging, både nasjonalt og lokalt, gjennom innhenting og formidling av erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Senteret skal arbeide med kompetanseutvikling og rådgivning, med særlig vekt på å bistå lokalt kriminalitetsforebyggende arbeid. Senteret skal blant annet videreføre og videreutvikle arbeidet med SLT i kommunene (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak).

Departementsutvalget for kriminalitetsforebygging skal legge til rette for et tett samarbeid og en god samordning av den kriminalitetsforebyggende innsatsen mellom departementene. Departementsutvalget hadde sitt første møte i august 2015 og det ble avholdt tre møter i utvalget i løpet av 2015, og så langt tre møter i løpet av 2016. Departementsutvalget vil få råd gjennom innspillmøter o.l. basert på erfaringer fra det praksisnære feltet.

3. Avdekking i hjelpeapparatet

Det skal utarbeides en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner. Oversikten skal danne grunnlag for å vurdere hvor det er behov for nye rutineguider/retningslinjer. Oppdraget gis til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i 2014.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunns- og helseproblem med store konsekvenser for den enkelte utsatte. Det er derfor av stor betydning at det offentlige hjelpeapparatet er i stand til å avdekke hvem som utøver og hvem som er utsatt for vold, og å igangsette relevante tiltak. Gode rutiner er en forutsetning for at helse- og omsorgstjenesten skal kunne identifisere og møte både utsatte og utøvere av vold slik at de får god og riktig hjelp raskt.

For at gode rutiner skal vare og være lik innad i tjenestene, må disse støttes av retningslinjer, veiledere, prosedyrer og andre rutineguider. Arbeidet med slike rutineguider vil også være en pådriver til å heve kvaliteten i tjenestene, tydeliggjøre kunnskapsgrunnlaget og bidra til kvalitetssikring. Videre kan rutineguider styrke samhandling ved at samarbeidspartnere har oversikt over hva andre tjenester gjør og hvordan de arbeider, samt at arbeidsfordelingen tydeliggjøres og blir kjent av alle innen tjenestene.

NKVTS har utarbeidet en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy for avdekking av vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Oversikten danner grunnlag for å vurdere på hvilke områder det er behov for nye rutineguider eller retningslinjer, og viser blant annet mangler knyttet til avdekking av vold mot eldre og omsorgssvikt av barn, samt for avdekking av vold innen psykisk helsevern for barn og voksne.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/OversiktRutineguiderKartleggingsverktoy.pdf>

4. Indikator for omfang av vold i nære relasjoner

Helsemyndighetene skal i samarbeid med justismyndighetene, barnevernsmyndighetene og andre vurdere indikator for omfang av vold i nære relasjoner som kan gjøres tilgjengelig for kommuner.

Ansvarlig: HOD, BLD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Helse- og omsorgsdepartementet ga Folkehelseinstituttet, i samarbeid med Helsedirektoratet, i oppdrag å gjøre en vurdering av tilgjengelige datakilder med tanke på mulige indikatorer for vold i nære relasjoner. Folkehelseinstituttet etablerte en arbeidsgruppe som bistod i arbeidet og med kartleggingen av aktuelle datakilder. Arbeidsgruppen har bestått av Folkehelseinstituttet, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Politidirektoratet, NOVA, SSB, NAV og Kommunesektorens organisasjon KS. Arbeidet vil innen kort tid (juni/juli) redegjøres for og oppsummeres i rapportform.

5. Rutinemessige spørsmål for å avdekke vold mot gravide

I tråd med retningslinjer for svangerskapsomsorgen fra 2005 skal lege og jordmor som utøver svangerskapsomsorg være oppmerksomme på symptomer og tegn på voldserfaringer og støtte gravide som utsettes for vold i nære relasjoner/mishandling. Retningslinjene for svangerskapsomsorg skal oppdateres i løpet av 2013 slik at rutinemessige spørsmål om vold inngår. Det skal beskrives hvordan spørsmål om vold bør tas opp og følges opp. Det skal registreres vold som tema i helsekort for gravide når det utarbeides et nytt elektronisk helsekort.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Helsedirektoratet oppdatert Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen på hvordan å avdekke vold mot gravide. Anbefalingene er utarbeidet på bakgrunn av forskningsbasert kunnskap, internasjonale anbefalinger, brukererfaringer, klinisk praksis og verdimeslige avveininger.

For å hjelpe gravide og deres ufødte barn som er i en utsatt situasjon, anbefales det i retningslinjene at alle gravide blir spurt om sine erfaringer med vold i svangerskapet. Det anbefales at vold tematiseres så tidlig som mulig. Det er viktig at helsepersonell får grundig opplæring i å snakke om vold.

Nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen «Hvordan avdekke vold» (IS-2181) kan lastes ned her: <http://helsedirektoratet.no/publikasjoner/retningslinje-for-svangerskapsomsorgen-hvordan-avdekke-vold/Sider/default.aspx>.

Nytt helsekort for gravide er publisert i papirversjon. Spørsmål om vold inngår. Utarbeidelsen av elektronisk helsekort for gravide skal ses i sammenheng med arbeidet «Én innbygger – én journal» og er overflyttet til e-helsedirektoratet. Der jobbes det med å utrede nytt elektronisk helsekort, hvor også vold vil inngå.

6. Innføring av bedre og mer kontinuerlig statistikk

Statistikk er viktig for å synliggjøre voldens omfang og konsekvenser, samt hvem utsatte og utøvere er. Det skal innføres bedre og mer kontinuerlig statistikk om vold i nære relasjoner der både kjønn og alder inngår som en del av registreringen, gjennom å

- a) videreføre den årlige rapporteringen fra krisesentertilbudet om brukerne og tilbudet. Det skal vurderes hvorvidt det er behov for endringer i utforming og metode for innhenting av statistikk for å sikre at behovet for informasjon om utviklingen i krisesentertilbudet blir tilstrekkelig dekket.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fått ansvaret for at det blir utarbeidet statistikk om krisesentertilbudet og tilbudet som gis gjennom støttesentrene mot incest og seksuelle overgrep. For å kunne innhente god og informativ statistikk om de kommunale krisesentertilbudenes organisering, innhold og brukere, har direktoratet fått i oppdrag å vurdere hvordan nåværende særreportering fra krisesentertilbudene kan innlemmes i KOSTRA. Dette skal skje i samarbeid med Statistisk sentralbyrå, jf. tildelingsbrev til Bufdir fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for 2014.

Særreporteringen på krisesenterområdet, som administreres av Bufdir, samt utviklingsarbeidet knyttet til kommunenes rapportering på krisesenterområdet i KOSTRA, videreføres i 2016. I tillegg har Bufdir ledet en arbeidsgruppe med ansvar for å utvikle et nytt KOSTRA-skjema for krisesentertilbudet, se nærmere rapportering om dette under punkt 14 «Videreutvikling av krisesentertilbudet».

- b) vurdere å legge til rette for å innføre statistikk over henvendelser om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet. Dette for å sikre god og tilpasset hjelp og oppfølging i de enkelte tjenestene. Aktuelle instanser kan være barnevern, familievern, barnehage og helse- og omsorgstjenester.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD, KD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Tiltaket er under planlegging.

c) innføre forbedringer i politiets registrering og statistikkføring i saker om vold i nære relasjoner i forbindelse med innføringen av nytt straffesakssystem i politiet.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Det arbeides med endringer i straffesakssystemet i politiet. Forbedringer i politiets registrering og statistikkføring skal innføres i denne sammenheng.

7. Omfangsundersøkelser

Det skal gjennomføres omfangsundersøkelser om vold i nære relasjoner hvert femte år. Med bakgrunn i omfangsundersøkelsen med datainnsamling i 2013, vil Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) få i oppdrag å gjennomføre tilleggsundersøkelser vedrørende enkelte grupper der vi særlig mangler kunnskap, som blant annet personer med innvandrerbakgrunn, lhbt-personer og personer med nedsatt funksjonsevne.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) presenterte rapporten «Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie om vold og voldtekt» (Rapport 1/2014) i februar 2014. Undersøkelsen, som er gjennomført ved telefonintervjuer, omfatter et representativt utvalg av befolkningen på rundt 4500 kvinner og menn mellom 18 og 75 år. Datainnsamlingen ble gjennomført i 2013. Noen hovedfunn fra undersøkelsen er at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. 9,4 prosent av norske kvinner rapporterer at de har vært utsatt for voldtekt. Det tilsvarende tallet for menn er 1,1 prosent. Fire ganger flere kvinner (9,2 prosent) enn menn (1,9 prosent) er utsatt for alvorlig partnervold.

Undersøkelsen viser at kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Det er nesten utelukkende menn som utøver seksuelle overgrep. Videre viser studien at barn ofte opplever flere typer overgrep samt at personer som var utsatt for fysisk vold eller seksuelle overgrep i barndommen, i mye større grad er utsatt for vold og overgrep også som voksen.

Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep varierer med sosioøkonomiske skillelinjer (utdanning og inntekt). Alvorlig vold og grove seksuelle overgrep er et folkehelseproblem. Overgrep henger sammen med psykiske helseproblemer. Særlig gjelder dette for kvinners helse, fordi kvinner utsettes for flere typer volds- og overgrepshendelser enn menn.

Særlig voldtekt, men også vold, er fremdeles skjult for politiet og hjelpeapparatet. Bare 10 prosent av kvinnene og 17 prosent av mennene i studien, som hadde vært utsatt for en

voldtekt, anmeldte saken til politiet. Når det gjelder alvorlig vold er tallet noe høyere - litt over 25 prosent av både kvinner og menn har anmeldt forholdet. I tillegg til at det er få som anmelder voldtekt og alvorlig vold er det et fåtall som oppsøker helsetjenester. I tillegg er det en del som aldri forteller til noen andre hva de har vært utsatt for. Bare 10 prosent av de voldtektsutsatte kvinnene var til medisinsk behandling eller undersøkelse den første tiden etterpå. Ingen av de overgrepssutsatte mennene i denne undersøkelsen hadde oppsøkt medisinsk behandling.

Omfangsstudien vil danne grunnlag for videre undersøkelser innenfor NKVTS' forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. En ny omfangsstudie planlegges gjennomført i 2018/2019.

NKVTS' rapport kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1174>

20. mars 2015 presenterte NKVTS ungdomsdelen av omfangsundersøkelsen. Rapporten «Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer» baserer seg på intervjuer med ungdom i alderen 16 til 18 år. Studien er en tverrsnittsundersøkelse av norske 16- og 17-åringer. Deltakerne ble intervjuet per telefon, og datainnsamlingen foregikk i tredje kvartal 2013. I alt 1012 jenter og 1050 gutter deltok i undersøkelsen. Svarprosenten totalt var 61,7 prosent, noe mindre for gutter enn for jenter. I undersøkelsen ble deltakerne stilt konkrete og detaljerte spørsmål om vold og overgrepserfaringer. I tillegg ble de blant annet spurt om levekår, psykisk helse og kontakt med rettsapparat og helsetjeneste.

Undersøkelsen avdekket at vold og seksuelle overgrep rammer en betydelig del av barn og ungdom i Norge, at volden og overgrepene for mange starter i tidlig barnealder, og at de voldsutsatte ungdommene ofte hadde opplevd flere ulike typer vold og overgrep. Det var klare forskjeller mellom jenter og gutter med hensyn til hva slags hendelser og i hvilke relasjoner de var mest utsatt. Gutter hadde størst risiko for å bli utsatt for fysisk vold fra andre enn foresatte, mens seksuelle overgrep i hovedsak rammet jenter.

Mange voldsutsatte unge følte skam og skyld for det som hadde skjedd, og det var en klar overhyppighet av psykiske helseproblemer hos ungdommer som var utsatt for vold og seksuelle overgrep. Mye av volden og overgrepene forble skjult for politi og rettsvesen, og bare en mindre andel av de utsatte hadde søkt hjelp og fått medisinsk behandling etter hendelsene. En del forteller aldri til noen andre hva de har vært utsatt for.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1611>

8. Voldsmåling

Det skal gjennomføres en ny måling av henvendelser til politi- og hjelpeapparat om vold i nære relasjoner etter mønster fra målingene i 2003, 2005, 2008 og 2012. Målingen skal gjennomføres i 2016 av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2016

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) vil få i oppdrag å gjennomføre voldsmålingen vinteren/våren 2017. Målingen gir en oversikt over saker som involverer vold mellom partnere eller andre familiemedlemmer, som hjelpeapparatet i Norge jobber med, en gitt uke.

En tilsvarende måling ble gjennomført siste gang i 2012 og var den fjerde i sitt slag. Ved å gjennomføre målingen gjentatte ganger kan tallene sammenlignes med tidligere målinger og dermed kan man observere eventuelle trender og tendenser. I målingen fra 2012 var 972 instanser invitert til å delta.

Ved målingen i 2008 registrerte hver instans i gjennomsnitt 5,9 saker. I målingen fra 2012 registrerte hver instans i gjennomsnitt 7,74 saker. Det er en økning på 31 prosent. Videre var flere instanser enn tidligere involvert i hver enkelt sak. Dette sammen med den store økningen i antall saker, henvist fra andre instanser, tyder på at kommunikasjonen og samarbeidet mellom instansene har økt.

Det er viktig å merke seg at disse målingene ikke er en måling av forekomst av vold i samfunnet, men gir oss viktige indikatorer på situasjonen rundt omkring i landets instanser som daglig møter utfordringer knyttet til vold i nære relasjoner.

Rapport fra målingen fra 2012 kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/publikasjoner/Sider/PublikasjonsInfo.aspx?publID=1173>

Trygghet til å handle. Om kunnskap og kompetanse (tiltak 9-13)

---

9. Kunnskapsformidling

Kompetansen om vold i nære relasjoner i hjelpeapparatet skal styrkes. Kompetansehevingen skal omfatte både grunn- og videreutdanning og kompetanseoverføring i tjenestene. Som en del av oppfølgingen av Meld. St. 13 (2011-2012) *Utdanning for velferd. Samspill i praksis* vil Kunnskapsdepartementet innføre felles innhold i alle helse- og sosialfaglige grunnutdanninger. Formålet er å sikre at studentene har nødvendige kunnskaper om helheten i helse- og velferdstjenestene, lov og regelverk og viktige samfunnsutfordringer, herunder vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: KD, AD, BLD, HOD, JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Som oppfølging av Meld. St. 13 (2011–2012) *Utdanning for velferd* har Universitets- og høyskolerådet, på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, utredet hva som bør være felles innhold i alle helse- og sosialfagutdanningene. I rapporten foreslås felles læringsutbytte i rus og vold i nære relasjoner for alle helse- og sosialfagutdanningene. Rapporten er formidlet til alle helse- og sosialfagutdanningene og vil med stor sannsynlighet bli brukt i utviklingen av studieprogrammene.

Rapporten kan lastes ned her:

http://www.uhr.no/prosjekter/felles_innhold_i_de_helse-og_sosialfaglige_profesjonsutdann

10. Styrking av de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal styrkes for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) ble i 2014 styrket med til sammen 5 millioner kroner, jf. Prop. 1 S (2013-2014), for å bidra med økt kompetanse og veiledning overfor helse- og omsorgstjenesten i deres arbeid med vold i nære relasjoner. Fra 2015 ble disse midlene lagt inn som en del av sentrenes grunnbevilgning. Midlene skal bidra til å øke omfanget av sentrenes pågående aktivitet på området, og knyttes særlig til deres arbeid med tiltak i handlingsplan mot vold i nære

relasjoner (2014-2017) og tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017). Sentrene har ulike tilnærminger til tjenestene tilpasset regionale behov. Informasjon om RVTSenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no>.

11. Forskningsprogram

Det skal opprettes et eget forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Tema for programmet vil blant annet være årsaker til vold i nære relasjoner, vold i nære relasjoner i et livsløps- og generasjonsperspektiv, særlig sårbarhet og vold i nære relasjoner i minoritetsmiljøer, herunder innvandrermiljøer. Programmet skal også omfatte forskning rundt iverksatte og planlagte tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2018

STATUS:

Det er satt av 50 millioner kroner over fem år til et todelt forskningsprogram om vold i nære relasjoner. 25 millioner kroner tildeles Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og 25 millioner kroner tildeles Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) etter en anbudskonkurranse.

Formålet med det nye forskningsprogrammet er kunnskapsproduksjon og kunnskapsformidling. Resultatene fra forskningen skal gjøre det mulig å følge utviklingen over tid og gi grunnlag for iverksettelsen av tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Forskningsprogrammet skal bidra til å styrke og utvikle den tverrfaglige innsatsen og teoriutviklingen på området og bidra til økt forståelse for hva vold i nære relasjoner handler om. Kunnskap om voldens omfang, årsaker, karakter og konsekvenser er avgjørende for god kvalitet i hjelpetjenestene.

Forskningsprogrammet ved NKVTS

NKVTS forskningsprogram om vold i nære relasjoner omfatter både vold blant voksne og vold som barn og unge utsettes for. Programmet tar utgangspunkt i studier som tidligere er gjennomført eller som pågår ved senteret, men formålet er fremfor alt å oppnå mer kunnskap om hvordan vold i nære relasjoner virker inn på ulike grupper i samfunnet. En styrket innsats på dette området ved NKVTS har som mål å hente ut tverrfaglig synergi i skjæringspunktet mellom temaområdene vold og traumer.

Gjennom voldsprogrammet søker NKVTS å:

- Videreutvikle kompetansen på forskning på vold i nære relasjoner og stimulere til forskning som utvikler den teoretiske kunnskapen om temaområdet.
- Etablere nye og sammenhengende forskningsprosjekter på området.
- Stimulere fler- og tverrvitenskapelige tilnærminger i hele forskningsprosessen og styrke forskning som bruker flere typer av metodiske tilnærminger og data.

- Utnytte tilgjengelige og ubrukte data fra tidligere studier, utvikle longitudinelle data, samt øke muligheten til kobling mot registerdata.
- Styrke sammenhengen og synergien mellom de ulike delene av voldsforskningen ved senteret.
- Bidra til kunnskapsoppbygging for politikkutvikling og forvaltning, og til samarbeid med praktikere og brukere.
- Drive forskningsbasert kunnskapsformidling til brede målgrupper i samfunnet og legge til rette for at forskningen blir debattert, formidlet og anvendt.
- Fremme NKVTS' nasjonale og internasjonale samarbeid innenfor voldsforskningen og stimulere til prosjekt- og publiseringssamarbeid på nasjonalt og internasjonalt plan.

Følgende prosjekter inngår i programmet:

- Minoritetsetniske barn, unge og deres familier og vold i nære relasjoner. Fenomenforståelse, håndtering og erfaringer med hjelpeinstanser (2016-2018)
- Vold og rus – En longitudinell studie (2016-2018)
- En nasjonal forekomstundersøkelse av eldre menneskers erfaring med vold i nære relasjoner -om fysisk, seksuell vold og andre typer overgrep (2015-2017)
- Hva kommer det av at så mange kvinner og menn ikke anmelder ektefelle eller partners bruk av fysisk makt, og trusler om bruk av fysisk makt, til politiet? (2015-2017)
- Hvordan er vold mot eldre inkludert i de kommunale handlingsplanene? (2015-2016)
- Kvinner og menn som ikke har søkt hjelp etter å ha vært utsatt for bruk av fysisk makt/trusler fra partner (2015-2017)
- Seksuelle krenkelser i nære relasjoner – utøverperspektiver (2015-2019)
- Tidligere og aktuelle somatiske og psykiske helseplager hos barn som kommer til Statens barnehus (2015-2018)
- Vold i parforhold – kjønn, likestilling og makt (2015-2018)
- Vold, helse og reviktimisering – En longitudinell studie (2015-2018)

Se informasjon om forskningsprogram og forskningsresultater på NKVTS' hjemmeside:

[http://www.nkvts.no/fu/Documents/Informasjon-om-voldsprogrammet\[1\].pdf](http://www.nkvts.no/fu/Documents/Informasjon-om-voldsprogrammet[1].pdf)

Forskningsprogrammet ved NOVA

Forskningsprogrammet Vold i nære relasjoner ved Velferdsforskningsinstituttet NOVA er delt inn i tre områder:

1. Utviklingstrekk, sårbarhet og beskyttelse
2. Kulturelle forståelser og underliggende årsaker
3. Tiltak og systemer i offentlig og frivillig regi

Utviklingstrekk, sårbarhet og beskyttelse

Hvert av programområdene spenner over flere forskningsprosjekt. Det første omfatter to prosjekt:

- Utviklingstrekk og identifisering av sårbare grupper
- Sårbarhet og mental helse

I det første prosjektet undersøkes omfang av vold og overgrepserfaringer blant unge og man ser på utviklingstrekk i forhold til voldens omfang og uttrykksformer. Prosjektet inkluderer spørreundersøkelsen UngVold 2015.

I det andre prosjektet studeres tilstander som mulige effekter av vold og overgrep og hva som kan ha betydning for hvilke reaksjoner slike erfaringer kan føre til.

Kulturelle forståelser og underliggende årsaker

Dette programområdet er ramme for prosjektene:

- Seksuell vold i nære relasjoner, defineringsprosesser og kulturelle logikker
- Vold i majoritets- og minoritetsfamilier likheter og forskjeller

I prosjektet om seksuell vold skal NOVA blant annet se nærmere på hvordan og hvor de som er utsatte, setter grenser for hva som gjelder som ulike former for seksuell vold. Man vil se på hvordan kvinnelige og mannlige ofre, i ulike livsfaser og i forskjellige sosiokulturelle miljøer setter disse grensene. I prosjektet om vold i majoritets- og minoritetsfamilier studerer NOVA blant annet hva som er forskjellig og likt når vold utøves i etnisk norske familier og i minoritetsfamilier.

Tiltak og systemer i offentlig og frivillig regi

Programområde nummer tre omfatter fem forskningsprosjekt:

- Kvalitet og samarbeid i hjelpetjenestene
- Følgeevaluering av Prosjekt November
- Siling av familievoldssaker i rettsapparatet
- Offerstøttende og -beskyttende tiltak i rettsprosessen
- De frivillige organisasjoners rolle(r) under nye betingelser

Alle prosjekter innenfor dette programområdet fokuserer på ulike aspekter ved hvordan utsatte for vold og overgrep opplever noen av de systemer og hjelpetjenester de møter.

Formidling fra programmet

NOVA vil legge stor vekt på formidling av kunnskap som denne voldsforskningen gir. Dette vil til dels skje gjennom publisering i internasjonale forskningstidsskrift, gjennom rapporter og fagbøker og via NOVAs egen nettside og sosiale medier. NOVA vil videre arrangere fagseminarer for ulike målgrupper, samt formidle forskningsresultater gjennom etablerte opplegg som «Morgenkaffe på NOVA».

UngVold 2015

Den første rapporten i forskningsprogrammet «Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015» ble lansert på morgenkaffe hos NOVA på Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) 8. juni 2016, med justis- og beredskapsministeren til stede.

Rapporten handler om omfang av vold og overgrep blant barn og unge.

- Hvor mange barn og unge har vært utsatt for vold og overgrep i oppveksten?
- Rammes flere av vold og overgrep i dag enn i 2007?
- Er utviklingen lik eller forskjellig for ulike former for vold?

Dette er noen av spørsmålene som belyses i rapporten. UNGVold 2015 er en nasjonal ungdomsundersøkelse blant 18-19 åringer. Samme undersøkelse ble også gjennomført i 2007. Målsettingen med rapporten er å gi et bilde av forekomsten av vold og overgrep blant barn og unge i dag samt å si noe om utviklingen over tid.

I rapporten beskriver forskerne utviklingstrekk for tre former for vold barn og unge utsettes for: Vold fra foreldre, vitneerfaringer og seksuell vold. Rapporten konkluderer overordnet med at vold og overgrep rammer en betydelig andel unge. Dette gjelder særlig vold fra foreldre og seksuell vold, mens vitneerfaringer har et mindre omfang.

Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge>

Se informasjon om forskningsprogram og forskningsresultater på NOVAs hjemmeside:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Prosjekter/Barndom-familie-og-barnevern/Voldsprogrammet-Forskningsprogram-om-vold-i-naere-relasjoner>

12. Forskning rundt helsemessige konsekvenser

Forskningen ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) om de helsemessige konsekvensene av vold i nære relasjoner skal styrkes. Senteret skal bidra til å spre kunnskap om dette til relevante instanser og tjenester.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) er styrket med midler fra Justis- og beredskapsdepartementet (jf. tiltak 11) og Helse- og omsorgsdepartementet til et forskningsprogram om vold i nære relasjoner. Av i alt ni prosjekter innenfor det etablerte forskningsprogrammet, berører tre helsemessige konsekvenser direkte:

1. *Vold, helse og reviktimisering; en longitudinell studie.* I tilknytning til dette forskningsprosjektet er flere artikler publisert og under arbeid. NKTS har deltatt med

flere innlegg på vitenskapelige konferanser. Datainnsamlingen (tredje måletidspunkt) er under planlegging, og skal gjennomføres høsten 2016.

2. *Vold og rus; en longitudinell studie.* I dette prosjektet planlegges datainnsamling som skal gjennomføres første halvår 2016.

3. *Tidligere og aktuelle helseplager og muligheter for tidligere avdekking av vold, overgrep og omsorgssvikt hos barn som kommer til Statens barnehus i Oslo.* Prosjektet ble godkjent av Regional etisk komité 30. mai 2016. Det har tatt lengre tid enn antatt å få nødvendig godkjenning på plass. Stipendiat er ansatt og vil starte arbeidet 1. september 2016. Det pågår planlegging og videreutvikling av prosjektet.

Prosjektene finansieres med midler fra Helse- og omsorgsdepartementet, med en ramme på 2 millioner kroner over 5 år. Informasjon om prosjektene legges ut på NKVTS' hjemmeside:

<http://www.nkvts.no>

13. Følgeevaluering av handlingsplan

Implementeringen av tiltak i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner skal følgeevalueres gjennom handlingsplanperioden 2014-2017. Oppdraget vil legges ut på anbud våren 2014. Sluttrapport skal foreligge høsten 2017.

Ansvarlig: JD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Prosjekt November på Stovner politistasjon, etter inspirasjon fra Prosjekt Karin i Malmø i Sverige (jf. tiltak 44), evalueres av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) som del av forskningsprogram om vold i nære relasjoner, jf. tiltak 11. Også virkningen av andre tiltak vil inngå som en del av forskningsprogrammet, blant annet vil tiltakene rettet mot frivillige organisasjoner kunne knyttes til forskningsprosjekt om de frivillige organisasjonenes rolle i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Prosjektet «Et spørsmål om ære?» og innføring av ICDP på krisesenter og asylmottak blir evaluert som en del av prosjektene og en gjennomgang av øvrige forebyggende tiltak vil inngå som en del av oppdraget med å identifisere virkningsfulle forebyggende tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner, jf. tiltak 1.

Alle skal nås. Hjelpe- og behandlingstilbudet (tiltak 14-29)

---

14. Videreutvikling av krisesentertilbudet

Krisesenterlova som ble innført 1. januar 2010, gir alle kommuner en plikt til å sørge for et krisesentertilbud til kvinner, menn og barn utsatt for vold i nære relasjoner. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) evaluerer kommunenes implementering av loven, med særlig fokus på organisering, ressursbruk, tilrettelegging for ulike brukergrupper, samarbeid med øvrig tjenesteapparat og en vurdering av selve loven. Resultatene vil foreligge høsten 2014 og vil ligge til grunn for en videreutvikling av tilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Kommunenes implementering av krisesenterloven er evaluert av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Rapporten ble lansert i februar 2015. NOVA konkluderte med at det har funnet sted en positiv utvikling når det gjelder den hjelpen som gis på og av krisesentrene. Samtidig pekes det på områder hvor det fremdeles er utfordringer: Tilbudet til sårbare grupper og tilbudet til menn (som også rammer barn som kommer i følge med far), krisesentrene opplever uklare ansvarsforhold i reetableringsfasen og kommunene oppfyller i varierende grad sine forpliktelser til å sørge for et helhetlig hjelpetilbud. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) videreutvikler på denne bakgrunnen krisesentertilbudet på flere områder:

Tilbudet til særlig utsatte grupper

Bufdir har i 2016 fått i oppdrag å igangsette utviklingsprosjekter for å styrke krisesentertilbudet til særlig utsatte grupper, og det er satt av 3 millioner kroner til formålet. Arbeidet vil omfatte flere delprosjekter: En kunnskapssammenstilling av relevant lov- og regelverk og eksisterende erfaringer på området, utvikling og utprøving av ulike samarbeidsmodeller og anbefalinger for hvordan kommunene kan styrke krisesentertilbudet til voldsutsatte med utfordringer knyttet til rus, psykiatri eller funksjonsnedsettelse. Det er lyst ut et oppdrag om gjennomføring av arbeidet, og det vil inngås kontrakt i juni 2016. En bredt sammensatt referansegruppe med representanter fra aktuelle fagmiljøer og myndighetsnivåer vil gi innspill i arbeidet. De første resultatene vil foreligge på nyåret 2017, og gjøres tilgjengelige for kommuner og krisesentre.

Kompetanse i tilbudet

RVTsene får årlig i oppdrag å arrangere kompetanseheving for ansatte i krisesentertilbudene, nasjonalt og regionalt. Den nasjonale konferansen er en sentral arena for ny kunnskap og nettverksbygging for krisesenteransatte. Hovedtemaet i 2016 vil være: Hvordan gi god hjelp, rådgivning og oppfølging som understøtter en god reetablering etter oppholdet/besøket på krisesenteret? Tema omfatter også barns behov, modeller for oppfølging etter oppholdet,

sikkerhetsarbeid og rettigheter knyttet til utlendingslovverket (bl.a. «mishandlingsbestemmelsen»).

Sikkerhet i krisesentertilbudet

Krisesentertilbudet skal omfatte et trygt botilbud, og loven gir hjemmel til en forskrift om fysisk sikring av lokaler (krisesenterlova § 2). Forslag til forskrift om krav til fysisk sikring av lokaler i krisesentertilbudet ble sendt på høring 23. mai 2016.

Tilbudet til menn

NOVAs evaluering konkluderte med at krisesentertilbudet til menn er av dårligere kvalitet enn tilbudet til kvinner. Direktoratet ser behov for et bedre kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av tilbudet til menn, og inngikk derfor i 2015 kontrakt med Proba samfunnsanalyse, i samarbeid med Jørgen Lorentzen og Claes Ekenstam, om en studie av menn som søker hjelp i krisesentertilbudet, sentre mot incest og seksuelle overgrep og familieverntjenesten. Studien vil etter planen foreligge ved årsskiftet 2016/2017 og ha fire hoveddeler:

- Hva sier forekomststudier fra Norden om utsatthet, karakteristika, i hvilke relasjoner volden finner sted, konsekvenser og hjelpesøking?
- Voldsutsatte menns erfaringer og hjelpebehov
- Anbefalinger for videreutvikling av hjelpetilbudet for menn
- Teoretiske implikasjoner

Tilbudet til barn

Buudir oversendte i mars 2016 en gjennomgang av tilbudet til barn ved krisesentrene (jf. tiltak 23 a i En god barndom varer livet ut – tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)). Gjennomgangen viser at barna i mange tilfeller har sammensatte hjelpebehov. Samtidig er det lokale variasjoner i hva som tilbys barna og manglende systematikk i oppfølgingen. Barn som kommer med far får ofte et dårligere tilbud enn barn som kommer med mor.

Krisesentrene er i en unik posisjon til å avdekke vold mot barn og til å gi beskyttelse og hjelp. God hjelp kan forebygge at barna utsettes for vold på nytt, og bidra til at barna får bearbeide volden de har vært utsatt for. Det er derfor viktig at oppfølgingen er systematisk og tilpasset deres alder og behov. Dette forutsetter barnefaglig kompetanse, kompetanseheving om barnefaglige tema, sikkerhetstiltak, bedre samarbeid med andre relevante instanser og god ivaretagelse av barna etter oppholdet. En sentral anbefaling er å utarbeide en faglig veileder for arbeid med barn ved sentrene. Et godt tilbud til barn vil derfor være et sentralt tema i faglige anbefalinger for innhold og kvalitet, som Buudir utarbeider (jf. neste avsnitt). Det er også behov for oppdatert kunnskap om hvordan barna opplever hjelpen de får, samt kunnskap om barn med behov for ekstra oppfølging.

Faglige anbefalinger for innhold og kvalitet i tilbudet

Buudir har i 2016 fått i oppdrag å utvikle faglige anbefalinger for innhold og kvalitet i krisesentertilbudet. Veilederen vil være webbasert, men skal også kunne skrives ut (emnevis eller i sin helhet). Det er knyttet en ekspertgruppe og en referansegruppe til arbeidet. Brukerne av veilederen, dvs. ansatte ved sentrene, vil bli invitert til workshops, for å gi innspill til innhold, presentasjonsform og struktur. Arbeidet vil foregå gjennom 2016/2017, inndelt i fire hovedbolker:

- Om lovmessige krav til tilbudet, sentrale begreper og krisesentrenes kjernetilbud (høst 2016)
- Tilbudet til barn/barneperspektivet (vår 2017)
- Tverretattlig samarbeid og tilbudet til sårbare grupper (vår/sommer 2017)
- Tilbudet til menn (høst 2017)

Et helhetlig tilbud

Krisesenterloven stiller krav om et helhetlig tilbud gjennom samordning av tjenester fra krisesentertilbudet og andre deler av tjenesteapparatet (§§ 1 og 4). Individuell plan kan være et virkemiddel i denne samordningen (§ 4). Direktoratet laget i 2015 en oversikt over gjeldende lovverk på området og kartla dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan (jf. tiltak 40). Det vil i 2016 gjennomføres en utprøving med bruk av individuell plan for beboere i krisesentertilbudet (som en del av utviklingsprosjekter for styrke tilbudet til særlig sårbare grupper) og det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold.

Krisesentrenes lokaler

Evalueringen viste at mange krisesentre holder til i lite egnede lokaler som trenger rehabilitering/ tilpasning for å innfri lovens krav om et trygt botilbud (§ 2) og tilrettelegging for ulike brukergrupper (§ 3). Buudir har gjennomført en kartlegging av krisesentrenes vurdering av behov for utbedring av sine lokaler. Resultatene gir et bedre faktagrunnlag for å vurdere tiltak som kan bidra til utbedring av krisesentrenes lokaler.

Kommunenes bruk av ressurser til formålet

Selv om krisesenterloven pålegger alle kommuner en likelydende plikt til å sørge for et krisesentertilbud, viser evalueringen store variasjoner i hvor mye ressurser den enkelte kommune setter av til formålet. Det er også usikkerhet knyttet til SSBs data om dette (i KOSTRA). SSB har derfor, på oppdrag fra Buudir, gjennomført en kvalitetssikring og analyse av KOSTRA-dataene. SSB fant store variasjoner: Kommuner som bidro mest, avsatte syv ganger mer pr innbygger, sammenlignet med kommuner som avsatte minst. Det var en klar tendens at jo flere kommuner som samarbeidet om et senter, jo lavere var utgiftene per innbygger. På den annen side hadde små sentre, lokalisert i usentrale kommuner, relativt høye driftsutgifter i forhold til folketallet. Kun ved ett av 45 sentre bidro kommunene etter løpende bruk. Det var i liten grad dimensjoner knyttet til kommunene som kan forklare forskjeller i kommunenes bruk av ressurser til formålet, og i større grad forhold knyttet til det enkelte krisesenter. Dette tyder på at det kan være krisesentrenes evne til å få oppmerksomhet rundt

egne ressursbehov som kan være avgjørende, og historiske forhold rundt senteret lokalt. Gjennomgangen viste også at mange sentre praktiserer betalingsordninger som medfører klare forskjeller mellom de tilknyttede kommunene, slik at beliggenhetskommunen i en del tilfeller fikk en økonomisk merbelastning, i andre tilfeller en «rabatt».

Kommunenes rapportering (i KOSTRA) viser at ressursbruken til formålet øker: Økningen var sju prosent fra 2013 til 2014 og nesten ni prosent fra 2014 til 2015. 70 prosent av kommunene oppga i 2014 et høyere utgiftsbeløp enn året før, mens det samme var tilfellet for 66 prosent i 2015.

Kommunenes rapportering om krisesentertilbudet

Vold i nære relasjoner er et politisk prioritert område, og offentlige myndigheter har behov for kunnskap om kommunenes innsats på området. I henhold til krisesenterloven skal kommunene sørge for et godt og helhetlig krisesentertilbud (§ 1), gjennom samordning av tiltak fra krisesentertilbudet og andre deler av hjelpeapparatet (§ 4). Regjeringen har anbefalt kommunene å utarbeide lokale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Det utarbeides derfor et nytt KOSTRA-skjema om kommunenes arbeid mot vold. Bufdir har ledet arbeidet, sammen med en arbeidsgruppe med representanter fra SSB, Sentio, Helsedirektoratet, Kommunenes organisasjon (KS) og utvalgte kommuner. Det nye skjemaet vil omfatte kommunenes arbeid knyttet til krisesenterloven, evt. arbeid med handlingsplan mot vold i nære relasjoner, etc. Forslag til nytt KOSTRA-skjema skal foreligge innen utgangen av juni 2016, legges frem for godkjenning i KOSTRAs samordningsråd september 2016 og skal etter planen tas i bruk fra og sendes ut første gang i 2017, for innsamling av tall fra 2016.

Evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterloven kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Krisesentertilbudet-i-kommunene>

15. Veileder om krisesentertilbudet

Det skal utarbeides en veileder for kommunene om innholdet i krisesentertilbudet.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet publiserte i februar 2015 «Veileder til krisesenterloven». Hovedmålgruppen er kommunene, som etter krisesenterlova er pålagt ansvaret å sørge for et krisesentertilbud, samt fylkesmennene som fører tilsyn. Veilederen ble i 2015 distribuert til alle kommuner, fylkesmenn, Kommunenes organisasjon KS (sentralt og regionalt), krisesentre og RVTS, sammen med informasjon om veileder og retningslinjer ved seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming (jf. tiltak 18 i handlingsplan mot voldtekt, (2012-2014)). I arbeidet med å gjøre kjent materialet knyttet til tiltak 18, ble det informert om «Veileder til krisesenterloven». I følgebrevene ble det gitt tilbud om deltakelse

fra direktoratet på relevante fora for å presentere veilederne. Det har kommet relativt få henvendelser. Veilederen er tilgjengelig på Bufdirs nettsider og kan bestilles i trykket utgave.

Veilederen kan lastes ned her:

<http://bestill.bufdir.no/pub/vold-og-overgrep/krisesentertilbud/veileder-krisesenterloven>

16. Kartlegging av saker som omhandler vold i nære relasjoner ved NAV-kontor

Det skal kartlegges i hvilken grad og hvordan Nav-kontorene er involvert i saker som omfatter vold i nære relasjoner. På bakgrunn av kartleggingen skal eventuelle tiltak for å utvikle arbeids- og velferdsforvaltningens rolle i dette arbeidet vurderes.

Ansvarlig: AD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Arbeids- og velferdsdirektoratet skal bidra til at NAV-kontorene har den nødvendige kompetansen om særlige problemer og behov relatert til henvendelser fra personer som er utsatt for vold i nære relasjoner. Arbeids- og velferdsdirektoratet gjennomførte i 2014 en kartlegging av NAV-kontorenes oppmerksomhet, kunnskap og kompetanse på vold i nære relasjoner og resultatene ble oversendt Arbeids- og sosialdepartementet.

Som et ledd i å heve kompetansen ved NAV-kontorene har direktoratet utarbeidet en kortfattet nettbasert veileder for NAV-ansatte. Veilederen er lagt ut på NAV sine sider og er nå under implementering.

Veilederen kan lastes ned her:

<https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Samarbeid/Relatert+informasjon/Vold+i+n%C3%A6re+relasjoner+og+menneskehandel>

17. Oppfølging av kartleggingen av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gjennomfører Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) en kartlegging av hjelpetilbudet for voldsutsatte med funksjonsnedsettelse. Resultatene fra kartleggingen vil foreligge våren 2014 og skal ligge til grunn for det videre arbeidet med å sikre voldsutsatte med funksjonsnedsettelse tilgjengelig og tilrettelagt hjelp.

Ansvarlig: BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

NOVAs rapport «Tjenestetilbudet til voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne» ble lansert i april 2014 og kan lastes ned her:

<http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Tjenestetilbudet-til-voldsutsatte-personer-med-nedsatt-funksjonsevne>

NOVA kommer i rapporten med fire hovedanbefalinger:

- Opplæring av tjenesteutøvere
- Universell utforming av krisesentrene
- Universell utforming av informasjon
- Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelse

Opplæring av tjenesteutøvere

Personer med nedsatt funksjonsevne som mottar tjenester, har krav på tjenester også i et krisesentertilbud. Dette forutsetter kompetanse og samarbeidsformer med kommunens ordinære tjenester, som ivaretar personens behov både knyttet til vold, beskyttelse og funksjonsnedsettelse. Informasjon om dette finnes på NAKUs hjemmesider:

<http://naku.no/kunnskapsbanken/92>.

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) skal i 2016 gjennomføre utviklingsprosjekter for å styrke kommunenes krisesentertilbud for voldsutsatte med utfordringer knyttet til alvorlige rusproblemer, alvorlige psykiske lidelser og funksjonsnedsettelse (se tiltak 14). Prosjektene vil omfatte utvikling og utprøving av modeller for samarbeid som gir god ivaretagelse av disse målgruppene. Resultatene fra arbeidet vil gjøres tilgjengelig for alle kommuner. God oppfølging av disse brukergruppene vil også stå sentralt i fagveilederen som utvikles i 2016/2017.

Bufdir har utarbeidet et notat om utfordringer knyttet til tvangsekteskap for unge med utviklingshemming (jf. tiltak 20 i handlingsplanen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016)). Utredningen viser at det er behov for mer kunnskap om de spesielle problemene utviklingshemmede møter i tjenestene, som helsetjenesten, habiliteringstjenesten, krisesentrene og bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap/ æresrelatert vold, og det foreslås konkrete tiltak.

Retningslinjer/veileder om «Seksuelle overgrep mot voksne personer med utviklingshemming» rettet mot kommunene

På Bufdirs nettside www.vernmotovergrep.no er det laget materiell for opplæring av ansatte i kommunene om seksuelle overgrep mot voksne med utviklingshemming. Her kan man laste ned retningslinjene, veilederen, lettlest versjon av retningslinjene og en plakat for hvordan man går frem ved oppdagelse av seksuelle overgrep. Nettsiden har også forslag og hjelp til hvordan kommunene kan drive internopplæring i bruk av retningslinjene.

Mange kommuner benytter seg av dette materialet. Bergen kommune har for eksempel lagt inn som krav til ledere innenfor tjenester for utviklingshemmede, at alle fast ansatte (900

personer) skal ha gjennomgått retningslinjene og minst tre case på nettsiden. Det er også arrangert fagdag i Bergen for over 300 ansatte, hvor Bufdir deltok, og hvor retningslinjene og nettsiden ble presentert og gjennomgått. Også andre kommuner benytter seg av denne ressursen.

Universell utforming av krisesentrene/sentre mot incest og seksuelle overgrep

Det er få voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne som søker hjelp fra krisesentrene og sentrene mot incest. NOVA mener at noen av årsakene er at tilbudene ikke er tilgjengelig for voldsutsatte personer med nedsatt funksjonsevne. Det har over tid vært en økning i antallet krisesentre som er tilrettelagt for personer med fysisk funksjonsnedsettelse, fra 18 i 2007, til 33 i 2014. Vi vet imidlertid ikke hva tilretteleggingen konkret innebar. Fra 2015 er sentrenes rapportering om dette derfor mer spesifisert. Mest vanlig tilrettelegging er handipectolett (32 (av 46) tilbud for kvinner og 15 (av 43) tilbud til menn) trinnfri adkomst (12 tilbud til kvinner og 13 tilbud til menn) og rullestolrampe (23 tilbud til kvinner og 8 tilbud til menn). Elleve tilbud til kvinner og seks til menn er universelt utformet. Tilbudene til menn er generelt mindre tilrettelagt enn tilbudene til kvinner.

Hvorvidt sentrene mot incest og seksuelle overgrep er tilrettelagt for brukere med funksjonsnedsettelser, inngikk også for første gang i sentrenes rapportering i 2015. Alle sentrene har en eller flere typer tilrettelegging. Syv av de 22 sentrene er universelt utformet. Ellers er de vanligste typene tilrettelegging handipectoletter (16), rullestolrampe (11) og trinnfri adkomst (8). Relativt få sentre har tilrettelegging for blinde og svaksynte og døde.

Universell utforming av informasjon

Ifølge NOVA-rapporten er det lite informasjon om hjelpetilbudet for voldsutsatte, og det som finnes er vanskelig tilgjengelig. Det er derfor behov for informasjon om: Hva er vold? Hvor skal man henvende seg dersom man blir utsatt for vold? Hvilken hjelp kan man få? Informasjonen må tilfredsstille kravene til universell utforming. Bufdir har i 2015 lansert nye nettsider, hvor informasjon om vold i nære relasjoner og hjelpetilbudene for voldsutsatte inngår. Nettsidene oppfyller kravene til universell utforming av informasjon. Det er lagt lenke til www.vernmotovergrep.no fra voldsforsiden.

Tilpasset informasjon til voldsutsatte med funksjonsnedsettelser

Bufdirs nettside www.vernmotovergrep.no har en egen lettlest-brosjyre for personer med utviklingshemming. Brosjyren omhandler hva overgrep er, og hvordan en kan melde fra hvis man er utsatt for overgrep. Den finnes på norsk, engelsk, nord- og sørsamisk og de viktigste minoritets/innvandrerspråk, og kan lastes ned på www.vernmotovergrep.no.

18. Informasjon til utsatte for vold i nære relasjoner og hjelpeapparat

Det skal legges til rette for at informasjon om rettigheter og hjelpetiltak kan formidles til voldsutsatte og hjelpeapparat på en god og tilpasset måte, herunder:

a) Det skal etableres en ny nettportal om vold i nære relasjoner for utsatte og hjelpeapparat. Hovedformålet er å gjøre eksisterende informasjon tilgjengelig for målgruppene. Informasjonen skal være tilgjengelig på flere språk. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å utvikle nettportalen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget om å utvikle og drifte en nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt er gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS). NKVTS har samarbeidet med Norske kvinners sanitetsforening (NKS), Krisesentersekretariatet, RVTS og andre aktuelle aktører om utviklingen av portalen.

Nettportalen «dinutvei.no» ble lansert 15. februar 2016 med Justis- og beredskapsministeren til stede. NKVTS drifter portalen med en redaksjon på 2,8 stillinger.

Dinutvei.no gir oversikt over hjelpetilbud, informasjon og kunnskap om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep. Portalen inneholder en spørsmål-svartjeneste hvor spørsmålsstilleren er anonym. Portalens målgrupper er både utsatte, utøvere, pårørende og fagfolk.

Dinutvei.no skal bidra til at det blir enklere å:

- å oversikt over hjelpetilbud som finnes, lokalt og nasjonalt
- få rask tilgang til kunnskap om egen eller andres situasjon
- bli trygg på å henvende seg til hjelpeapparatet, uansett grunn

Deler av innholdet i portalen er oversatt til 13 ulike språk, inkludert arabisk, kurdisk, somali, thai, tyrkisk, urdu, farsi, russisk, samisk, spansk, engelsk, fransk og polsk.

Besøk på siden

Etter tre måneders drift (per 15. mai 2016) har dinutvei.no hatt over 20 000 unike besøkende. I april-mai var det i underkant av 100 besøkende hver dag. Det er i alt 78 000 sidevisninger og i snitt er brukerne innom tre sider per økt.

De mest leste artiklene er «Vanlige reaksjoner etter vold, voldtekt eller andre seksuelle overgrep» (3000 unike besøk), «Hva kan du gjøre hvis du kjenner noen som er utsatt for vold eller overgrep?» (2000 unike besøk) og «Ulike former for vold» (1500 unike besøk).

Artiklene som er mest lest er som forventet. Det er både et ønske om og behov for mer informasjon og kunnskap blant befolkningen.

Det er registrert oppsving i besøkstallet når nettsiden blir nevnt i media eller redaksjonen sponser en Facebookpost. Storby -TV har generert mange besøkende etter at nettsiden ble promotert der. Facebook hadde i mai 2016 3700 liker. Det er ofte stor aktivitet på Facebook-postene, og mange av dem genererer også besøk på nettsiden.

Spørsmål- og svartjenesten

Per mai 2016 hadde det kommet 50 spørsmål til dinutvei.no. Spørsmålene er fra både kvinner og menn, unge og eldre som enten er utsatt for vold eller overgrep, eller som lurte på om de utsetter andre for vold eller overgrep. Pårørende og bekymrede har også henvendt seg, det samme har fagfolk. Spørsmålene speiler at de som henvender seg opplever ulike typer for vold, fra fysisk, psykisk, seksuell, verbal og digital vold.

b) Behovet for en alarmtelefon for voldsutsatte skal vurderes i tilknytning til ny nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt. NKVTS får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av behovet for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I 2014 fikk Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i oppdrag å utrede om det er behov for en alarmtelefon for utsatte for vold i nære relasjoner og voldtekt. Rapporten «*Nasjonal alarmtelefon? - en kartlegging av behovet for en nasjonal telefon for voldsutsatte*» ble lansert 17. april 2015. Rapporten kan lastes ned her:

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Nasjonal-alarmtelefon.pdf>

NKVTS konkluderte med at det er behov for å etablere en nasjonal telefon, med ett felles nummer, for mennesker med voldsrelaterte erfaringer. NKVTS pekte i sin rapport på ulike forutsetninger/kriterier for at en slik nasjonal telefontjeneste for voldsutsatte skal lykkes:

- En gratis, lett tilgjengelig, heldøgns telefontjeneste, betjent 24 timer i døgnet på helårsbasis.
- Et telefonnummer som er lett å huske.
- At telefonen er gjort godt kjent for hele befolkningen og for spesielt utsatte grupper.
- Nær forbindelse med nasjonal nettportal og høy kvalitet på informasjonen i nettportalen (jf. tiltak 18 a).
- Tilrettelegging for alle typer brukere (språk, etnisitet, funksjonsevne).
- Kunnskap og kompetanse.
- Avgrensning av oppgavene.

- Kommunikasjon mellom praksisfelt (alle slags instanser), nettportal og nasjonal telefon.

NKVTS fikk i 2015 i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet å utrede hvordan en landsdekkende telefontjeneste for personer utsatt for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep kan utvikles. NKVTS har blant annet sett på hvilken funksjon en slik telefontjeneste skal ha, hvilken kompetanse de ansatte bør ha, omfanget av henvendelser og hvordan telefonen kan organiseres. Rapporten blir offentliggjort i juli 2016.

Av NKVTS' anbefalinger kan nevnes at telefontjenesten bør være en anonym tjeneste, som har funksjonen å lytte og støtte, samt løse og informere brukerne. Det anbefales at også pårørende, nettverket til utsatte og fagfolk som møter utsatte, blir en del av telefontjenestens målgruppe. NKVTS har også blant annet pekt på hvilken kompetanse de ansatte bør ha og ulike måter å organisere telefontjenesten på. De har også regnet på kostandene ved de ulike modellene. Departementet vil nå vurdere anbefalingene i rapporten og ta disse med seg i det videre arbeidet.

Rapporten kan lastes ned på NKVTS sin hjemmeside: www.nkvts.no

19. Tjenestetilbudet ved barnehusene

Regjeringen vil vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å utvide tjenestetilbudet ved Statens barnehus slik at flere instanser kan gi bistand i samme lokalitet.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Politidirektoratet (POD) har etablert et barnehusråd bestående av representanter fra Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, en representant fra Riksadvokaten, en politimester og en barnehusleder. Barnehusrådet er et rådgivende organ for Politidirektoratet og møtes rundt to ganger i året.

For at barnehusene skal kunne gi et likeartet tilbud om oppfølging etter gjennomført dommeravhør har POD nedsatt en arbeidsgruppe bestående av Helsedirektoratet, Bufdir, to barnehusledere og en barnehusmedarbeider som skal foreslå roller og ansvar ved oppfølging av dommeravhøret mellom barnehus, barnevern og primærhelsetjenesten.

Det er satt ned en arbeidsgruppe med en tilhørende referansegruppe, under ledelse av POD, som gis i oppdrag å utvikle felles regelverk/retningslinjer for virksomheten i barnehusene. Målsettingen er å sikre enhetlig behandling og lik kvalitet for drift av barnehusene i hele landet.

Justis- og beredskapsdepartementet har fremmet Prop. 112 L (2014-2015) om endringer i straffeprosessloven om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner til Stortinget. Lovforslaget ble vedtatt ved av Stortinget 15. juni, jf. Innst. 347 L (2014-2015) og Lovvedtak 91 (2014-2015). Lovendringene trådte i kraft 2. oktober 2015.

Endringene skal styrke barns og særlig sårbare voksnes rettssikkerhet samt gi bedre vern mot vold og seksuelle overgrep, uten å svekke siktedes rettssikkerhet. Ansvaret for avhørene skal overføres fra domstolene til politiet, og første avhør skal som hovedregel tas uten at mistenkte siktes og varsles om avhøret. Samtidig utvides adgangen til å ta supplerende avhør, slik at siktede får stilt spørsmål til vitnet på bakgrunn av det som har kommet frem i første avhør. Videre skal det bli obligatorisk å ta tilrettelagt avhør og bruke barnehus når fornærmede og andre vitner avhøres i saker som gjelder seksualforbrytelser, kjønnslemlestelser, vold i nære relasjoner, drap eller kroppsskade. Dette med mindre barnehuset og avhørsleder er enige om at det klart er til barnets beste å ta avhøret et annet sted.

Justis- og beredskapsdepartementet har med hjemmel i endringene utformet en ny forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner der det er gitt nærmere regler om tilrettelagte avhør. Forskriften trådte i kraft samtidig som lovendringene.

Forskriften kan lastes ned her: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-09-24-1098>

20. Kartlegging av kommunale helse- og omsorgstjenester

Kommunale helse- og omsorgstjenesters arbeid med vold i nære relasjoner skal kartlegges for å bedre faktagrunnlaget for hvordan tjenestene forholder seg til vold i nære relasjoner. Det vil bli igangsatt en avgrenset kartlegging av helse- og omsorgstjenestene i kommunene, blant annet fastleger, helsestasjons- og skolehelsetjenesten og psykisk helsearbeid.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

NKVTS har gjennomført en avgrenset kvalitativ kartlegging/intervjuundersøkelse blant ansatte i kommunale helse- og omsorgstjenester, blant annet fastleger, jordmødre på helsestasjon, helsesøstre i skolehelsetjenesten og ansatte i hjemmesykepleien. Hensikten med undersøkelsen har vært å bedre fakta- og kunnskapsgrunnlaget for hvordan tjenestene arbeider med vold i nære relasjoner.

Intervjuundersøkelsen er gjennomført blant ansatte i to kommuner av litt ulik størrelse og fra en bydel i en større by. Det har også blitt gjennomført «ekspertintervjuer» med ansatte innenfor disse yrkesgruppene som har særlig interesse for problemstillingen vold i nære relasjoner.

Siden nyttår 2016 har NKVTS gjennomført et intensivt analyse- og skrivearbeid, og rapportens vil publiseres i juni 2016.

21. Styrking av fastlegenes kompetanse om vold i nære relasjoner

Nær alle personer i befolkningen er tilknyttet en fastlege. Fastleger blir oppsøkt på bakgrunn av en rekke helseplager og problemstillinger som kan være relatert til vold. For å styrke fastlegenes kompetanse i forebygging, avdekking og oppfølging av utsatte og utøvere av vold i nære relasjoner skal det utvikles og tilbys et e-læringskurs for fastleger.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin er i gang med å utvikle et e-læringskurs for fastleger om vold i nære relasjoner. Kjønnslेमlestelse og tvangsekteskap skal inngå som tema i kurset. Arbeidet er forsinket, men forventes ferdigstilt høsten 2016.

22. Utvikling av behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner

Behandlingstilbudet til utsatte for vold i nære relasjoner skal bedres gjennom å videreutvikle det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene og vurdere hvordan det bedre kan ivareta voldsutsatte, samt revidere prioriteringsveiledere for spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 20 i handlingsplanen. Når kartleggingen av hvordan de kommunale helse- og omsorgstjenestene arbeider med vold i nære relasjoner foreligger, jf. tiltak 20, vil Helsedirektoratet vurdere hvordan det psykososiale lavterskeltilbudet i kommunene kan videreutvikles for å bedre ivaretagelsen av voldsutsatte.

Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven trådte i kraft 1. november 2015.

Prioriteringsveilederne for spesialisthelsetjenesten er revidert i tråd med lovendringene. Vold i nære relasjoner er tatt inn som en individuell faktor som må overveies i hvert enkelt tilfelle.

23. Ny veileder for helse- og omsorgstjenesten

Det skal utarbeides en ny veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner. Veilederen skal dekke helse- og omsorgstjenesten både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Ny veileder om helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner er forsinket. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) har levert et utkast til veileder til Helsedirektoratet ved årsskiftet 2015/2016.

Veilederutkastet som NKVTS har levert, i Word-format og på Helsedirektoratets elektroniske plattform, passer ikke lenger overens med oppbygging og formkrav på Helsedirektoratets nye publikasjonstyper. Det er et ønske om å gi ut veilederen digitalt og dette vil kreve omarbeiding både helsefaglig og webfaglig. Det er et omfattende arbeid å omskrive innholdet til å passe, og dette fører til at veilederen blir ytterligere forsinket.

24. Revidere veilederen for psykososiale tiltak

Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer ble utgitt i 2011. Veilederen skal revideres slik at den ivaretar voldsfeltet bedre.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Den reviderte Veilederen for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer *Mestring, samholdighet og håp* ble ferdigstilt og utgitt i mars 2016. Den reviderte veilederen tar inn i seg nytt lovverk, ny forskning og erfaringer etter 22. juli terroren og omtaler konsekvenser av vold. Revidert versjon ivaretar både større ulykker og katastrofer, samt enkeltkriser (som konsekvenser av og arbeid med voldshendelser). De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) vil være sentrale i arbeidet med å implementere veilederen.

Veilederen kan lastes ned her:

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1166/Mestring,-samholdighet-og-hap-veileder-for-psykososiale-tiltak-ved-kriser-ulykker-og-katastrofer-IS-2428.pdf>

25. Oppfølging av evalueringen av overgrepsmottakene

Evalueringen av overgrepsmottakene skal følges opp gjennom tiltakene nedenfor, samt gjennom tiltak særlig rettet mot barn som presenteres i den kommende strategien om vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Regjeringen kommer tilbake til de ulike tiltakene i det enkelte års statsbudsjett, og det tas forbehold om at de vil bli gjennomført når det er budsjettmessig dekning.

- a) Forankre ansvaret for voksne som har vært utsatt for seksuelle overgrep, i spesialisthelsetjenesten fra 2015. De regionale helseforetakene skal starte planlegging av hvordan tilbudet skal utformes slik at sykehusene er klar for å overta ansvaret fra 2015. I gjennomgangen må det gjøres en vurdering av dagens overgrepsmottak og om disse skal videreføres, eventuelt på hvilken måte.
- b) Styrke kompetansen i spesialist- og kommunehelsetjenesten i håndtering av vold og seksuelle overgrep, blant annet ved å vurdere å stille krav om at alle som deltar i legevakt har gjennomført kurs om vold og overgrep. Kompetanse om vold og overgrep skal inngå i spesialistutdanningen for allmennleger, og det skal vurderes særskilte obligatoriske kurs.
- c) Styrke Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i å utvikle og spre kompetanse i helse- og omsorgstjenesten i håndtering av både medisinske og psykososiale forhold knyttet til vold og seksuelle overgrep.
- d) Vurdere sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å gjøre denne vurderingen.
- e) Etablere et kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin. Helsedirektoratet vil få i oppdrag å etablere et slikt kompetansenettverk.

Ansvarlig: HOD

STATUS:

Tjenestene til volds- og overgrepsutsatte skal integreres i de ordinære tjenestene, og spesialisthelsetjenesten har fått hovedansvar for tilbud til barn og voksne utsatt for seksuelle overgrep fra 2016. Eksisterende, robuste kommunale mottak skal videreføres gjennom avtaler mellom regionale helseforetak og kommuner.

Helsetjenesten skal fortsatt utføre rettsmedisinske undersøkelser som bistand til politiets arbeid der forholdet er anmeldt. Regionale helseforetak har fått ansvar for å inngå avtaler med justissektoren om slik bistand. Ansvarsforhold knyttet til sporsikring der anmeldelse ikke foreligger, herunder økonomiske konsekvenser, skal utredes nærmere. Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har gitt oppdrag til Helsedirektoratet og Politidirektoratet med frist 1. oktober 2015. Rapporten er nå ferdigstilt

og vil bli fulgt opp av Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Det ble gitt et tilleggsoppdrag til Helsedirektoratet og Politidirektoratet i mars 2016, knyttet til rapporten «Utredning av ansvarsforhold rundt og finansiering av sporsikring og skadedokumentasjon i volds- og overgrepssaker». Helsedirektoratet og Politidirektoratet er bedt om å utrede økonomiske og administrative konsekvenser for spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten knyttet til forslaget om å lovfeste en plikt for helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten til å sørge for at nødvendig sporsikring og skadedokumentasjon tilbys personer utsatt for vold av et visst omfang og seksuelle overgrep. De to direktoratene er i tillegg bedt om å utrede de økonomiske og administrative konsekvensene av å lovfeste oppbevaring av biologisk materiale der formålet ikke (primært) er helsemessig. Fristen for begge utredningene er satt til 1. oktober 2016.

Helse- og omsorgsdepartementet har i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene for 2015 stilt krav om at arbeidet med å planlegge videreføring av eksisterende robuste mottak gjennom avtaler og overtakelse av kommunale mottak starter opp slik at dette kan være på plass i 2016.

I oppdragsdokumentet for 2016 er de regionale helseforetakene gitt i oppdrag å ha ansvar for tilbud til voksne og barn utsatt for seksuelle overgrep, herunder ha inngått avtaler med videreførte robuste kommunale overgrepsmottak, fra 1. januar 2016. For helseforetak og kommuner som ikke har inngått slike avtaler per 1. januar 2016, er det satt en endelig frist for avtaleinngåelse til 1. juli 2016.

De regionale helseforetakene vil rapportere på dette oppdraget i mars 2017.

b) Ny forskrift om krav til og organisering av kommunal legevaktordning, ambulansetjeneste, medisinsk nødmeldetjeneste mv. (akuttmedisinforskriften) trådte i kraft 1. mai 2015. I forskriften stilles blant annet krav om kurs i akuttmedisin og kurs i volds- og overgrepshåndtering for leger og annet helsepersonell som deltar i legevakt.

c) I henhold til planen er økonomisk styrking av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) videreført i 2016. RVTSene mottar økt bevilgning som beskrevet under tiltak 10. NKVTS er styrket med midler som beskrevet under tiltak 12.

Midlene styrker sentrenes arbeid med utvikling og spredning av kompetanse i helse- og omsorgstjenesten, knyttet til håndtering av både medisinske og psykososiale forhold rundt vold og seksuelle overgrep.

Informasjon om sentrenes arbeid finnes her: <http://www.rvts.no> og www.nkvts.no

d) Det er behov for å bedre kunnskapen hos helsepersonell om hvordan sikring av spor ved overgrep kan bedres. Helsedirektoratet er i tildelingsbrevet for 2015 bedt om å komme med forslag til hvordan dette kan gjøres, herunder vurdere en sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der

undersøkelsene skal foregå. Helsedirektoratet har gjort en foreløpig vurdering av nytten av sertifisering av helsepersonell som skal utføre klinisk rettsmedisinsk undersøkelse og akkreditering av enhetene der undersøkelsene skal foregå. Departementet følger dette opp overfor Helsedirektoratet.

e) Det er i oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2015 satt følgende mål: *Det er etablert kompetansenettverk i klinisk rettsmedisin i samarbeid med de institusjonene som i dag ivaretar rettspatologi og klinisk rettsmedisin.*

De regionale helseforetakene rapporterer at det er etablert kompetansenettverk i enkelte helseforetak. Flere helseforetak har etablert en nettverksstruktur som ikke er organisert som et formelt nettverk. Det arbeides videre med å etablere kompetansenettverk i flere helseforetak i løpet av 2016.

26. Videreutvikling av tilbudet om tannbehandling til utsatte for vold i nære relasjoner

Det er under etablering flere team av tannlege og psykolog i fylkeskommunal tannhelsetjeneste som utreder og behandler personer som er eller har vært utsatt for vold og overgrep. Tilbudet som gis skal bidra til kunnskapsutvikling på området. Systematisk kunnskapsutvikling skal danne grunnlag for vurdering av behovet for et slikt tilbud på landsbasis.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

Siden 2012 har Helsedirektoratet gitt tilskudd til etablering av tilrettelagt tannhelsetilbud til personer som har vært utsatt for tortur, overgrep eller som har odontofobi. Tilbudet forankres i fylkeskommunene i samarbeid med de regionale ressursentre om vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) og relevante fagmiljøer innen odontologi. Det er etablert 28 team spredt i alle regioner, og det skal etter planen være startet opp flere team i 2016. I 2015 ble det tildelt 27,3 millioner kroner til formålet.

	Region nord	Region øst	Region vest	Region midt	Region sør	Sum
Antall team	7	6	6	3	6	28
Lokalisasjoner	7	6	6	3	6	28
Årsverk psykolog	0,6	2	2,2	1,5	1,6	7,9
Årsverk tannlege	2,3	1,6	1	1,2	2,1	8,2

27. Videreføring av tilbudet til voldsutøvere gjennom Alternativ til vold og familieverntjenestene

Arbeidet med hjelpe- og behandlingstilbudet til voldsutøvere skal videreføres gjennom tilskudd til Alternativ til vold (ATV) og ved å styrke familieverntjenestenes kompetanse. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har gitt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i oppdrag å utarbeide en plan for hvordan familieverntjenestene kan styrke tilbud til utøvere av vold i nære relasjoner. Utviklingen av familieverntjenestenes tilbud til voldsutøvere vil foregå i tett samarbeid med ATV. Tilbudet på feltet skal være likeverdig og tilgjengelig for alle.

Ansvarlig: BLD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har fått i oppdrag å styrke behandlingstilbudet til voksne voldsutøvere i familieverntjenesten. Det overordnede målet er et likeverdig og landsdekkende behandlingstilbud av høy kvalitet til voksne voldsutøvere. Arbeidet må sees i sammenheng med oppdraget om å styrke og utvikle tilbudet til barn utsatt for vold og unge voldsutøvere (jf. tiltak 34 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)), samt den generelle styrkingen av arbeidet mot vold i familievernet. Hovedprioriteringer for familievernet i 2016 er familievernets forebyggende arbeid, tilbudet til familier med høyt konfliktnivå og tilbudet til voldsutsatte barn og voldsutøvere. Tjenesten er i 2016 ytterligere styrket med 19 millioner kroner.

I 2016 skal arbeidet med en implementeringsplan knyttet til voldsarbeidet i familievernet igangsettes. Alternativ til vold (ATV) er med i det videre arbeidet sammen med Bufdir med hensyn til implementering av planene for voldsarbeidet i familievernet. Samarbeidet mellom ATV og Bufdir skal i 2016 formaliseres gjennom en samarbeidsavtale. ATV er styrket med til sammen 5 millioner kroner for 2016.

Det er etablert et spisskompetansemiljø ved Enerhaugen familievernkontor i Oslo, og opprettet ressurskontor for arbeidet mot vold i nære relasjoner ved utvalgte familievernkontor i alle regioner. Ressurskontorene har i 2016 fått sitt mandat. Disse kontorene skal bistå andre familievernkontorer i egen region med veiledning og bistand i saker som gjelder målgruppa, og bidra til økt kompetanse i tjenesten. Dette arbeidet vil videreutvikles og prioriteres i 2016. Det er også, i samarbeid med ATV, i gang et arbeid om utvikling av tilbud til unge voldsutøvere. I 2016 skal det blant annet utarbeides utkast til veileder for arbeidet mot vold i familievernet.

28. Spredning av sinnemestringsmodellen ved Brøset

Kompetansen og kapasiteten i behandlingstilbudet til voldsutøvere skal styrkes gjennom ytterligere spredning av Sinnemestringsmodellen ved Brøset. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) skal sørge for at tilbudet blir styrket i alle regioner.

Ansvarlig: HOD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

St. Olavs hospital, avdeling Brøset, fortsetter utdanningen av terapeuter etter Sinnemestringsmodellen, og samarbeider tett med de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) og familievernkontorene om spredning av tilbudet. Totalt i implementeringsperioden er det gitt utdanning til 32 familievernkontorer i tillegg til psykisk helsevern og barnevernsinstitusjoner og det er til sammen utdannet 430 terapeuter i offentlig tjenesteapparat, inkludert kriminalomsorgen.

Det er utdannet 26 terapeuter ved fem tjenestesteder i region Nord. I region Vest er det utdannet 23 terapeuter ved seks tjenestesteder og i region Sør er det til nå utdannet 75 sinnemestrings-terapeuter. I region Midt ble det utdannet et nytt kull på 28 terapeuter våren 2015, i region Øst ble 30 nye terapeuter utdannet samme år.

Målsettingen om at alle landets fylker skal ha et offentlig tilbud for voldsutøvere er oppnådd. Det er i første rekke familievernkontorene som med sin geografiske spredning har kunnet gi flest tilbud. Kommunale tjenester innen psykisk helse og barnevernstjenester har økende antall søkere til utdanningen.

Høsten 2016 starter en ny runde med utdanning i Kristiansand hvor ti kommuner er påmeldt. Dette er kommuner uten avtale med Alternativ til vold (ATV) og som ønsker å innlemme tilbudet i eget tjenesteapparat. I Oslo er det utviklet en kurspilot rettet mot terapeuter som jobber med ungdom hvor 16 deltakere fra to bydeler er involvert. Piloten avsluttes i 2016.

29. Kartlegging av behandlingstilbudet for voldsutøvere

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) får i oppdrag å gjennomføre en kartlegging av flere forhold knyttet til behandling av voldsutøvere, herunder:

- Kartlegge typologier av vold i nære relasjoner.
- Utarbeide en oversikt over hvilke behandlingstilbud til voldsutøvere som finnes i Norge og hvilke geografiske områder disse dekker, herunder hvilke behandlingsmuligheter det finnes for de ulike typologier av vold.
- Utarbeide oversikt/kartlegge utprøvde modeller og god faglig praksis for behandling av utøvere av vold i nære relasjoner, og herunder kartlegge om det er foretatt måling av effekt.

Kartleggingen kan bygge videre på «*Hjelp og behandling til personer med volds- og aggresjonsproblemer - en nasjonal kartlegging av tilbud*» utarbeidet ved NKVTS i 2007. Utviklingen av tilbudene de siste årene må midlertid ivaretas.

Ansvarlig: BLD, HOD
Gjennomføring: 2014-2016

STATUS:

NKVTS ble i tilskuddsbrevet for 2014 bedt om å gjennomføre en kartlegging av behandlingstilbudet for voldsutøvere. Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 35 i En god barndom varer livet ut – Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017). NKVTS har her fått i oppdrag å kartlegge dagens behandlingstilbud til barn og ungdom som er utsatt for vold og seksuelle overgrep, samt for unge voldsutøvere og overgripere. Kartleggingen av tilbudet til voksne som utøver vold er under ferdigstilling i august 2016. Funn fra begge kartleggingene vil være et viktig grunnlag for å vurdere nærmere hvordan behandlingstilbudet til voldsutsatte og voldsutøvere, både voksne og barn, skal videreutvikles.

Lov og rett. Om straffeforfølgning (tiltak 30-35)

---

30. Evaluering av bruken av straffeloven § 219

Bruken av straffeloven § 219 skal evalueres. Oppdraget skal gis i tildelingsbrev til Politidirektoratet for 2014 og skal gjennomføres av Politihøgskolen.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Oppdraget ble gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Politidirektoratet ga i disponeringsskriv, datert 31. mars 2014, oppdraget til Politihøgskolen (PHS) og førsteamanuensis Geir Aas vil forestå evalueringen. Prosjektet hadde oppstart 1. august 2015 og ferdigstilles innen 1. november 2016.

Prosjektet er meldt inn og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) Politidirektoratets juridiske seksjon har gitt tillatelse til innsyn i PAL for STRASAK for å kunne dokumentere kvantitative sider ved bruken av straffeloven § 219.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe på PHS. I tillegg til prosjektleder Geir Aas' arbeid skal høgskolelektor/jurist Tore Andersen gjennomgå rettsavgjørelser, og høgskolelektor/psykolog Cecilie Lynum skal bistå datainnsamlingen og se spesielt på analyser av psykisk vold.

Datainnsamlingen i form av fokusgruppeintervjuer av etterforskningsgrupper, statsadvokater og tingrettsdommere er i all hovedsak gjennomført. I tillegg er det foretatt en juridisk gjennomgang av rettskildene. Rapporten er underveis i skriveprosessen.

31. Analyse av familievoldssakene

Det skal foretas en analyse av familievoldssakene fra anmeldelse til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk sentralbyrå (SSB).

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Det skal foretas en gjennomgang av saker om vold i nære relasjoner fra anmeldelse, gjennom alle ledd i straffesakskjeden, til eventuell dom. Analysen skal gjennomføres av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Det er en målsetting for oppdraget at det skal danne grunnlaget for utvikling av en fremtidig ny SSB kriminalstatistikk over straffesakskjeden for alle typer av anmeldte lovbrudd. Prosjektet ses i sammenheng med gjennomføringen av tiltak 19 i tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge (2014-2017) *En god*

barndom varer livet ut. Dette tiltaket innebærer en tilsvarende gjennomgang av saker om vold og seksuelle overgrep mot barn.

SSB har opprettet kontakt med forskere fra andre institusjoner som også jobber med prosjekter om vold i nære relasjoner. Det er inngått et samarbeid mellom forskere fra SSB, NOVA, NKVTS og PHS med prosjekter relatert til straffeloven § 219 og den rettslige oppfølgingen av denne bestemmelsen. SSBs oppdrag sees i sammenheng med disse øvrige prosjektene.

Det er utarbeidet en forskningsavtale mellom SSB og JD om oppdraget. Rapport eller tilsvarende publikasjon vil foreligge 4. kvartal 2017.

32. Statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Politidirektoratet vil få i oppdrag å utarbeide statusrapport om politiets arbeid med vold i nære relasjoner hvert andre år, inkludert statistikk og trender. Første rapport skal foreligge i 2014.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Oppdraget er gitt Politidirektoratet gjennom tildelingsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet for 2014, samt eget oppdragsbrev i januar 2014. Første rapport forelå i januar 2015. Neste rapport vil foreligge i januar 2017, slik at den også vil kunne reflektere statistikk for hele 2016.

33. Oppfølging av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner

Evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner skal følges opp og arbeidet i politidistriktene skal videreutvikles. Herunder skal følgende problemstillinger belyses:

- a) Samarbeidsrutiner internt i politiet og mellom politiet og andre aktører
- b) Voldsutsattes møte med politiet
- c) Informasjon til voldsutsatte om gangen i politiets behandling av saken
- d) Politiets håndtering av barn ved utrykning og samarbeid med barnevernet
- e) Eventuell tidsfrist som virkemiddel for å få ned saksbehandlingstiden i saker om vold i nære relasjoner

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Arbeidet mot vold i nære relasjoner har høy prioritet i politiet. Det er et uttalt mål om økt innsats for å bekjempe og redusere den alvorlige kriminaliteten. Grove integritetskrenkende saker, herunder vold i nære relasjoner, skal prioriteres. Hurtig etterforskning og irettføring,

kortere saksbehandlingstid og flere oppklarte saker har derfor hatt fokus i 2015. Antall saker/anmeldelser har vært noe mindre vektlagt. Vold i nære relasjoner er et satsningsområde for politiet også i 2016, jf. blant annet Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2016 «Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2016 – politiet og statsadvokatene».

Et viktig element i tiltak 33 er implementeringen og bruken av risikovurderingsverktøyet SARA:SV (*Spousal Assault Risk Assessment guide: Short Version*). En gjennomgang av politidistriktenes rapportering ved årsskiftet 2015/2016 (i Politiets Styringsverktøy (PSV)) viste at det i løpet av 2015 har skjedd en positiv utvikling i de fleste politidistriktene med hensyn til implementering og bruk av SARA:SV. Per 10. desember 2015 rapporterte alle distrikter at de har gjennomført opplæring i verktøyet. Samtlige politidistrikter har SARA-koordinator, og alle politidistrikter har opprettet prosjekt knyttet til SARA-verktøyet i Kriminaletterretningsregisteret INDICIA. Mange distrikter meldte at det jobbes bra, men at de fortsatt er i en innkjøringsfase.

Av viktigste suksesskriteriene for en god implementering av SARA:SV nevner politidistriktene blant annet god forankring i ledelsen og dedikerte og spesielt avsatte ressurser. Flere distrikter fremhever også god struktur på arbeidet og et godt samarbeid med andre etater/instanser som viktige årsaker til at de ser gode resultater av arbeidet med SARA:SV.

Fra 1. januar 2016 er antallet politidistrikt i Norge redusert fra 27 til 12 distrikter. Per 1. tertial 2016 er det rapportert fra de 12 «nye» politidistriktene. Rapporteringen fra disse 12 inneholder også detaljer fra de «gamle» distriktene. Det er fortsatt betydelige forskjeller i bruken av SARA i de 12 «nye» distriktene, slik det også var det i de 27 «gamle».

Mange distrikter har den siste perioden jobbet bra for å øke kunnskapen og bruken av risikovurderingsverktøyet SARA:SV. Politidirektoratet, som følger dette arbeidet tett, melder om en generell positiv utvikling. Det rapporteres om mye entusiasme, gjennomførte fagdager, opplæring av mannskaper og mye godt arbeid i mange politidistrikt.

I Oslo politidistrikt brukes nå SARA-verktøyet i alle saker med partnervold. Det jobbes meget bra på feltet både i tidligere Asker og Bærum politidistrikt og i hovedstaden. Øst politidistrikt melder at bruken av SARA-verktøyet har kommet godt i gang og benyttes i økende grad. Det gjenstår noe arbeid knyttet til enhetlige rutinebeskrivelser for bruken av SARA i det nye distriktet.

Alle de tidligere distriktene som nå hører inn under Sør-Øst politidistrikt har bra rutiner på bruk av SARA:SV. I perioden 1. januar 2016 til 1. mai 2016 er det totalt foretatt 133 risikovurderinger ved bruk av SARA i distriktet. I Agder har det vært jobbet med de enhetene som har hatt «etterslep», og medarbeiderne har gjennomgått ekstra opplæring og det er satt av mer tid til dette arbeidet. I april 2016 er det tilnærmet full måloppnåelse for alle driftsenhetene. I Sør-vest politidistrikt rapporteres det om antall SARA-saker og antall risikovurderinger på alle ledermøter.

Trøndelag politidistrikt melder at mangel på kompetanse og mengdetrening framstår som en sårbarhetsfaktor. Utviklingen så langt viser at distriktet er langt unna uttalt mål som sier at alle identifiserte partnervoldssaker skal risikovurderes innen én uke etter anmeldt forhold, og alle vurderinger som konkluderer med høy/ekstremt høy risiko skal behandles i SARA-beslutningsgruppen innen to virkedager. Flere distrikter har noe av de samme utfordringene. Dette vil innvirke på politiets mulighet til å iverksette adekvate sikkerhetstiltak til rett tid.

Troms politidistrikt melder at de har lyktes i å gjennomføre vurdering i de mest alvorlige sakene, men at dette er under forventet resultat etter som målet var å gjennomføre trusselvurderinger i alle familievoldssaker. Det må imidlertid understrekes at distriktet arbeider strukturert og godt på feltet. I Finnmark politidistrikt gjenstår noe arbeid med implementeringen av SARA. Dette gjelder særlig vest i distriktet.

Rapporteringen fra distriktene viser at det fortsatt gjenstår en del for å få en optimal situasjon. Flere distrikter melder at de ikke har kapasitet til å gjøre fullstendige SARA-vurderinger på saker som fremstår som «ikke alvorlige». I flere distrikter er risikovurderingsverktøyet SARA:SV godt implementert på enkelte driftsenheter, mens det ved andre driftsenheter fortsatt er store utfordringer. Årsakene til dette ser først og fremst ut til å være at det ikke avsettes nok tid og ressurser til arbeidet.

Politidirektoratet vil fortsatt følge distriktene tett på dette feltet, særlig de distriktene der det ennå ikke fungerer optimalt. Et av de overordnede grepene framover vil være å se nærmere på registreringen i INDICIA, og å utvikle indikatorer som kan se på/måle effekten av SARA-verktøyet. Politidirektoratet er videre i dialog med Politihøgskolen vedrørende deres undervisning knyttet til SARA:SV.

34. Oppdatering av politiets veileder og tiltakskort

Politiets veileder og tiltakskort skal oppdateres i forbindelse med oppfølgingen av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner, jf. tiltak 33.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

I henhold til tiltak og plan skulle Politidirektoratet oppdatere veilederen for politiets arbeid med vold i nære relasjoner. Lokale veiledere og tiltakskort som er utarbeidet i ulike politidistrikter, skulle samordnes inn i en felles ny veileder.

Etter en nærmere vurdering har Politidirektoratet kommet til at det er lite hensiktsmessig å oppdatere den eksisterende veilederen i den formen den har i dag. Politiet har i stadig større grad tatt i bruk KO:DE som den valgte kanalen for kunnskapsdeling. På KO:DE finnes

kunnskap både om vold i nære relasjoner og tvangsekteskap. Området vold i nære relasjoner inneholder blant annet fenomenkunnskap, informasjon om etterforskningskritt, sikkerhetstiltak, SARA og helsepersonells taushetsplikt. Politiets veileder og tiltakskort bør også sees i sammenheng med arbeidet som skal gjøres i forbindelse med tiltak 29 i tiltaksplanen *En god barndom varer livet ut*. Dette tiltaket gjelder rutiner for håndtering av barn ved utrykning.

Tiltaket vil derfor svares ut ved å gjennomgå KO:DE og supplere med eventuell manglende informasjon. Dette arbeidet skal ferdigstilles i løpet av 2016.

35. Fagsamling om vold i nære relasjoner

Det skal etableres årlige fagsamlinger om vold i nære relasjoner for politi og påtalemyndighet der søkelyset rettes mot ulike aspekter og utfordringer ved den strafferettslige behandlingen av saker om vold i nære relasjoner. Ansvarlige for gjennomføringen av seminarene vil være Politidirektoratet i samarbeid med Riksadvokaten og Kripos.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Kripos har fått dette oppdraget gjennom Politidirektoratets tildelingsbrev for 2015. Det første nasjonale fagseminaret om vold i nære relasjoner ble avholdt 12.-13. januar 2016. Arrangementet ble avholdt i Kripos sine lokaler. Programmet ble utarbeidet i samarbeid mellom Kripos, Riksadvokaten og Politidirektoratet og ulike aspekter innen både strafferettssporet og det forebyggende sporet ble tatt opp.

Fagseminaret var fulltegnet med 104 deltakere, inkludert representanter fra landets politidistrikter, statsadvokatembetene, riksadvokatembetet, Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet. Arrangementet fikk en rekke positive tilbakemeldinger, og deltagerne ga en skår på 4,5 på en skala 1-5 på faglige utbytte. Det kom også mange gode forslag til temaer for neste års fagsamling.

I tillegg avholdt Kripos i mai 2015 en samling for familievolds- og SARA-koordinatorene i forbindelse med planlegging og forberedelse av politiets kampanje om vold i nære relasjoner («hvorlite.no»), jf. tiltak 1. Her var også andre problemstillinger innenfor området vold i nære relasjoner satt på dagsorden.

Samhandling i praksis. Om samarbeid og samordning (tiltak 36-45)

36. Gode modeller for samarbeid

Det skal årlig arrangeres konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning og utdeles en samarbeids- og samordningspris. Prisen skal tildeles gode, lokalt forankrede og varige samarbeidsprosjekter som har som mål å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennomført konferanser om gode modeller for samarbeid og samordning årlig siden 2012. Konferansen for 2015 ble gjennomført 10. november og hadde nærmere 200 påmeldte deltakere fra kommuner, statlige etater og frivillige organisasjoner. Hensikten er å bidra til bedre samarbeid og samordning lokalt i arbeidet mot vold i nære relasjoner gjennom å vise fram gode modeller for samarbeid.

I tilknytning til konferansen deles det ut en samarbeids- og samordningspris. Prisen deles ut av Justis- og beredskapsministeren og skal gå til gode og varige lokale samarbeidsprosjekter, hvis formål er å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. I 2015 gikk prisen til Stjørdal kommune for kommunes arbeid med vold i nære relasjoner gjennom kommunal handlingsplan på området og et nært samarbeid med politiet.

Konferansen høsten 2016 planlegges avholdt i desember 2016.

37. RVTSenes rolle i tverretattlig samarbeid og samordning

De fem regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) spiller en viktig rolle i tverretattlig samarbeid og samordning i regionene. RVTSenes rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner, skal tydeliggjøres i tilskuddsbrevene til RVTSene for 2014.

Ansvarlig: HOD, BLD, JD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) sin rolle i etableringen av gode samarbeidsformer i arbeidet mot vold i nære relasjoner er blitt vektlagt i sentrenes tilskuddsbrev for 2014, 2015 og 2016. RVTSenes rapporter fra 2015 viser

at tverretattlig og tverrfaglig samarbeid er et sentralt fokus i sentrenes arbeid. Sentrene skal rapportere om aktiviteten i 2016 innen 1. april 2017.

38. Kommunale handlingsplaner

Det utarbeides en webbasert veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner som et hjelpemiddel for utarbeidelse av kommunale handlingsplaner. Kommunene skal fortsatt oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Planene bør også inkludere tiltak mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. RVTSenes rolle i dette arbeidet skal styrkes og tydeliggjøres. Kommunenes utarbeidelse og bruk av kommunale handlingsplaner skal kartlegges.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Den web-baserte veilederen for utvikling av kommunale handlingsplaner kan lastes ned her:

<http://www.nkvt.no/sites/komplan/Sider/default.asp>

Omfanget av utviklede kommunale handlingsplaner ble kartlagt av SINTEF på oppdrag fra Helsedirektoratet i 2015 (IS-24/8-rapportering): Kommunalt psykisk helse- og rusarbeid 2015: Årsverk, kompetanse og innhold i tjenestene,

<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1117/IS%20-24-8-Kommunalt-psykisk-helse-og-rusarbeid-2015.pdf>

Resultatene for 2015 viser at 35 prosent av kommunene hadde en aktiv handlingsplan for håndtering av vold i nære relasjoner. Det er en betydelig økning fra det foregående året, hvor det var én av fem kommuner som hadde en aktiv handlingsplan. De fleste storkommunene (50 000 innbyggere eller mer) har en aktiv handlingsplan (79 prosent). Av kommuner med en aktiv handlingsplan, har tilnærmet alle benyttet veilederen for utvikling av handlingsplaner (97 prosent).

RVTSene arbeider aktivt med å støtte kommuner i deres utvikling av handlingsplaner. For eksempel rapporterer RVTS Vest at senteret i 2015 ga fortløpende tilbud om bistand og oppfølging, og at det ble samarbeidet med fylkesmannsembetene om tema. Totalt fikk 16 kommuner i regionen støtte til etablering av eller oppfølging av handlingsplan dette året. RVTSene viderefører arbeidet i 2016.

Det er under utvikling et eget KOSTRA-skjema for kommunenes arbeid knyttet til oppfylging av krisesenterloven (jf. tiltak 14). Det nye skjemaet vil også omfatte spørsmål om kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Forslag til nytt KOSTRA-skjema skal foreligge innen utgangen av juni 2016, legges frem for godkjenning i KOSTRAS samordningsråd

september 2016 og skal etter planen tas i bruk og sendes ut første gang i 2017, for innsamling av tall fra 2016.

39. SLT og Politiråd

Politiet skal ta initiativ til lokalt samarbeid om forebygging av vold i nære relasjoner gjennom politirådene. Det skal videre stimuleres til at vold i nære relasjoner settes på dagsorden via samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT). Det er viktig at aktørene i det forebyggende arbeidet i størst mulig grad gjør den kunnskap de besitter tilgjengelig for sine samarbeidspartnere.

Ansvarlig: JD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014

STATUS:

Langt de fleste kommuner har i dag politiråd. Evalueringen av politirådene (Rambøll 2014) viser at politirådene i dag er en god arena for kriminalitetsforebyggende samarbeid mellom politi og kommune og bidrar til å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet lokalt. Evalueringen viser videre at flere politiråd har hatt temaet vold i nære relasjoner på agendaen og at mange ønsket å ha mer fokus på dette temaet.

Arbeidet med videreutvikling av politirådene ses i sammenheng med tiltak 21 i handlingsplanen for forebygging av kriminalitet som innebærer at samarbeidet i politirådene skal styrkes. Politidirektoratet har, i dialog med kommunenes interesseorganisasjon KS, utarbeidet en veileder for egevaluering av det enkelte politiråd. Veilederen er ment å bidra til å styrke samarbeidet, øke potensiale i og nytteverdien av det enkelte politiråd. Veilederen er sendt noen politidistrikter for testing og vil sendes alle politidistrikter før sommeren.

40. Individuell plan

Voldens omfattende konsekvenser innebærer at en del voldsutsatte trenger hjelp fra flere tjenester. Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Det vises til regelverk om individuell plan og koordinator som er omtalt i Meld. St. 15 (2012-2013) om vold i nære relasjoner, kapittel 10.5. Tilbud om tjenester etter Krisesenterlova kan inngå som ledd i samordning av individuell plan etter annen lovgivning. Erfaringer med bruk av individuell plan for personer utsatt for vold i nære relasjoner skal kartlegges, blant annet gjennom evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterlova.

Ansvarlig: BLD, KMD

Gjennomføring: 2014-2015

STATUS:

Individuell plan kan være et virkemiddel for å sikre at voldsutsatte får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset hjelpetilbud. Tilbud om tjenester etter krisesenterloven kan inngå som ledd i samordning av individuell i plan etter annen lovgivning (§ 4). Retten til individuell plan er hjemlet både i helse- og omsorgslovgivningen, arbeids- og velferdslovgivningen og barnevernloven.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har i 2015 laget en oversikt over gjeldende lovverk på området. Direktoratet har også kartlagt dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan. Kartleggingen bygger på evalueringen av kommunenes implementering av krisesenterloven (jf. tiltak 14), annen forskning på området, og den årlige rapporteringen fra krisesentertilbudene og det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap/ æresrelatert vold. Kartleggingen viser at det foreligger ikke dokumenterte erfaringer med bruk av individuell plan overfor voldsutsatte.

Det vil i 2016 gjennomføres en utprøving med bruk av individuell plan for 1) beboere i krisesentertilbudet og 2) det nasjonale bo- og støttetilbudet for unge utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold. Erfaringene vil gi bedre kunnskap om fordeler og utfordringer knyttet til bruk av individuell plan for voldsutsatte med sammensatte hjelpebehov. Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet deltar, sammen med Bufdir, i en arbeidsgruppe knyttet til tiltaket.

41. Forum for samarbeid mellom frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter

Det skal etableres et forum for frivillige organisasjoner og nasjonale myndigheter for å styrke samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Forumet skal møtes to-tre ganger i året og vil ledes av Justis- og beredskapsdepartementet.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Siden våren 2014 er det arrangert fire møter i forum for samarbeid mellom nasjonale myndigheter og frivillige organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Møtene ledes av statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet. Til stede på møtene er rundt 40 deltakere fra frivillige organisasjoner, fagmiljøer og departementer og direktorater. Det foreløpig siste møtet ble avholdt 14. desember 2015. Neste møte vil avholdes i månedsskiftet august/september 2016.

Forumet som skal bidra til å videreutvikle og styrke det faglige nettverket på feltet vold i nære relasjoner mellom statlige myndigheter, ulike fagmiljøer og organisasjoner. På forumsmøtene understrekes viktigheten av at alle gode krefter trekker i samme retning. De frivillige organisasjonene utgjør et viktig supplement til de offentlige tjenestene og kan i mange tilfeller tilby andre løsninger og kvaliteter enn det offentlige hjelpeapparatet kan.

På det første møtet i forumet presenterte Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), resultater fra sin undersøkelse om vold og voldtekt fra februar 2014. Undersøkelsen viser at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge, og starter for mange i tidlig barnealder. Kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Kvinner har også en større totalbelastning av vold og overgrep. Se for øvrig status for tiltak 7 i handlingsplanen.

Hvordan å sikre hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper var tema for den andre møtet i forumet. Det ble i særlig grad fokusert på voldsutsatte kvinner i aktiv rus og voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn. Innledere på møtet var representanter for Vest-Agder Krisesenter og Kirkens bymisjon i Kristiansand om etableringen av trygg og midlertidig botilbud for voldsutsatte kvinner i aktiv rus, prosjektleder for prosjektet «Krisesentertilbud for voldsutsatte kvinner med tilleggsproblematikk» om behov og dilemmaer i arbeidet med voldsutsatte kvinner i aktiv rus, MiRA Ressurssenter for minoritetskvinner og Somalisk Kvinneforening om voldsutsatte kvinner med minoritetsbakgrunn – behov, utfordringer og gode løsninger.

På det tredje møtet i forumet var hjelp og beskyttelse til særlig sårbare grupper igjen tema for forumsmøtet, nå med fokus på eldre og personer med nedsatt funksjonsevne som utsettes for vold i nære relasjoner. Vern for eldre i Oslo og NKVTS innledet om temaet eldre utsatt for vold i nære relasjoner, mens NOVA holdt et innlegg om personer med nedsatt funksjonsevne utsatt for vold og overgrep. I tillegg presenterte NKVTS arbeidet med å etablere en ny nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt (jf. tiltak 18a) og Kripos snakket om politiets kommende kampanje om vold i nære relasjoner (jf. tiltak 1).

Det fjerde møtet i forumet fant sted 14. desember 2015. Temaet for møtet var forebygging av vold i nære relasjoner. Incestsenteret i Vestfold presenterte sitt nye undervisningsopplegg for femåringer i barnehagen, Reform – ressursenter for menn presenterte prosjektet «Stopp kjærestevolden» som er et undervisningsopplegg tilpasset konfirmanter, mens Alternativ til vold presenterte «Si det som det er!» - et undervisningsopplegg om vold i nære relasjoner for ungdomsskoleelever (se <http://www.stoppvold.no/>). I tillegg informerte MiRA-Senteret om sin nye rapport om forebygging av vold i et minoritetsperspektiv og Krisesenteret i Vestfold om utviklingen av pilotprosjektet «SARA for barn» - en videreutvikling av risikovurderingsverktøyet SARA (*Spousal assault risk assessment guide*) til også å omfatte barns situasjon.

42. Tilskuddsordning for arbeid mot vold i nære relasjoner

Det skal opprettes en tilskuddsordning blant annet for frivillige organisasjoner. Tilskuddet vil lyses ut første gang for 2014 med søknadsfrist i januar 2014. Tilskuddsordningen skal sees i sammenheng med øvrige tilskuddordninger på området.

Ansvarlig: JD
Gjennomføring: 2014

STATUS:

Det ble i 2014 opprettet en tilskuddordning på tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Ordningen ble styrket med 2,5 millioner fra 2015 slik at til sammen 11,6 millioner kroner ble lyst ut i januar 2016 med søknadsfrist 5. februar 2016. Justis- og beredskapsdepartementet mottok søknader om tilskudd til rundt 80 ulike tiltak. 35 ulike tiltak har mottatt tilskudd i 2016.

43. Taushetsplikt, opplysningsplikt, opplysningsrett og avvergeplikt

Det skal iverksettes tiltak for å påse at taushetsplikten ikke er til hinder for et godt samarbeid mellom ulike instanser i arbeidet mot vold i nære relasjoner, samt legge til rette for at opplysningsplikten til barnevernet og avvergeplikten oppfylles. To arbeidsgrupper, ledet av henholdsvis Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet skal følge opp NOVA's rapport «*Taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Regelkunnskap og praksis*» fra april 2013. Resultatene fra disse to arbeidsgruppene vil utgjøre en del av grunnlaget for tiltakene som skal iverksettes rundt samarbeid om saker om vold i nære relasjoner.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD
Gjennomføring: 2014

STATUS:

Tiltaket er konkretisert i regjeringens tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017) *En god barndom varer livet ut*. Arbeidet knyttet til bestemmelser om taushetsplikt og opplysningsplikt i forvaltningen skal følges opp. Målet er å komme frem til en entydig forståelse som kan erstatte eksisterende veiledere og eventuelt føre til endringer i gjeldende bestemmelser.

Justis- og beredskapsdepartementet har på trappene en enkeltpersonsutredning som skal resultere i et utkast til en tverrsektoriell, praktisk anlagt og autoritativ veileder som skal gi en felles forståelse av regelverket om taushetsplikt og informasjonsutveksling i forvaltningen. Et særlig viktig moment i arbeidet skal være å få slått tydelig fast når det foreligger plikt eller rett til å gi opplysninger til politiet eller andre myndigheter. Arbeidet skal ta utgangspunkt i eksisterende regelverk om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett i forvaltningsloven og sektorregelverket. Dersom det i forbindelse med utredningen avdekkes

utilsiktede forskjeller mellom regler, problemer knyttet til ulik utforming av regler som er ment å ha samme innhold, unødig komplisert utformede regler eller liknende problemer, må dette påpekes, og det skal lanseres forslag til hvordan det kan løses. Et alternativ er her lov- og forskriftsendringer. Utredningen vil bli igangsatt når det er besluttet hvem som får oppdraget.

44. Etablering av «Karin» (barnehus for voksne) som prøveprosjekt

Et samarbeidsprosjekt tilsvarende Karin i Malmø, der politi og tjenesteapparat gir bistand til voldsutsatte i samme lokalitet, skal prøves ut. Prøveprosjektet skal etableres på Stovner i Oslo og skal starte opp høsten 2014. Prosjektperioden er tre år fra etablering.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Justis- og beredskapsdepartementet har gitt Politidirektoratet i oppdrag å etablere et samarbeidsprosjekt der politi og øvrig tjenesteapparat samlokaliseres etter modell fra tilsvarende prosjekt «Karin» i Malmø. Prosjektets overordnede mål er å gi et bedre, mer helhetlig og samordnet tilbud til kvinner og menn utsatt for vold i nære relasjoner.

Det treårige prøveprosjektet, som har fått navnet «Prosjekt November», er etablert på Stovner politistasjon i Oslo politidistrikt. Prosjektet skal legge til rette for:

- At politiet og det øvrige tjenesteapparatet gir bistand til utsatte for vold i nære relasjoner i samme lokalitet
- Bedre oppfølging av utsatte/pårørende i saker om vold i nære relasjoner
- Bedre sammenheng i oppfølgingen av utsatte for vold i nære relasjoner, voldsutsattes barn og utøvere av vold i nære relasjoner
- Bedre rådgivning og informasjon om selve prosessen
- Bedre lokal samordning og samarbeid mellom politi og øvrig tjenesteapparat i saker om vold i nære relasjoner og dermed redusere belastningen for utsatte og pårørende
- Bedre sikkerhet for utsatte og bidra til å forebygge/ redusere risiko for at nye voldshandlinger

Prosjekt November ble åpnet av justis- og beredskapsministeren 12. november 2015 i nye lokaler spesielt tilrettelagt for prøveprosjektet. Det er ansatt en politifaglig leder, en sosialfaglig leder, en klinisk sosionom, en sosionom og to politianalytikere i prosjektet. Pilotprosjektet vil utarbeide metodikk som er uavhengig av prosjektets stedsplassering på Stovner politistasjon slik at metodikken kan benyttes i andre kommuner og politidistrikt.

Prosjektet har vært i aktivt arbeid med samtlige ansatte på plass siden 4. januar 2016.

Prosjektet har kommet godt i gang hva angår interne arbeidsprosesser og rutiner i

prosjektgruppa. Prosjektet har sett det som viktig å jobbe praktisk i konkrete saker, og bygge videre på disse erfaringene.

Det er etablert en samhandlingsrutine med Familievoldsavsnittet på Stovner Politistasjon. Prosjekt November samarbeider med en fast etterforskergruppe bestående av syv etterforskere, én førstebetjent og to jurister. Saker drøftes ved oppstart, og håndteres/gjennomføres så langt det er mulig i Prosjekt Novembers lokaler. Prosjekt November tar i hver sak det fulle ansvar for støtte, stabilisering, oppfølging og sikkerhet rundt den utsatte. I tillegg har prosjektet jobbet bevisst opp mot voldsutøver i flere saker, for å skaffe erfaring i betydningen av dette arbeidet.

Prosjektets tverretattlig arbeid har bestått av dialog og kontakt med aktuelle aktører i hjelpeapparatet knyttet til hver enkelt sak. Samarbeidet har i hovedsak foregått per telefon/brev. I enkelte tilfeller har ansatte i Prosjekt November fulgt brukeren til riktig instans, og bidratt til ivaretagelsen av brukerens rettigheter til praktisk, økonomisk og juridisk hjelp.

Prosjektet har god dialog med andre i hjelpeapparatet knyttet til konkrete saker prosjektet jobber med, men arbeidet er ikke forankret hos samarbeidende etater eller systematisert ut over dette. Det har vist seg utfordrende å få til en modell der samarbeidende etater bistår med sine tjenester i prosjektets lokaler. Dette er knyttet til forankring og forståelse av mandat og finansiering av tjenestene.

Prosjektet følgeevalueres av NOVA som en del av forskningsprogrammet om vold i nære relasjoner, finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet, jf. tiltak 11.

Prosjektets effekt på politiets overordnede målsettinger

Politiets overordnede samfunnsoppdrag er å beskytte utsatte for vold, samt avdekke antatte store mørketall. Politiet arbeider for å få flere anmeldte saker, kortere saksbehandlingstid, høyere oppklaringsprosent og flere tiltaler/dommer. Prosjekt November har så langt vist seg å bidra til at etterforskningen i familievoldssakene blir mer effektiv, etter som prosjektet tar over en del arbeidsoppgaver som tidligere ble håndtert av etterforsker. Prosjektet ser også ut til ha effekt på saksbehandlingstiden, da prosjektet med sin tunge ressurs kan gå inn i en tidlig fase, og kjøre flere arbeidsprosesser parallelt hva gjelder risikovurdering/håndtering samt anbefaling/henvisning til klinisk behandling, oppfølging, stabilisering med mer. Alt dette til sammen vil også føre til en bedre oppfølging av, og sikkerhet for, den utsatte.

Prosjekt November ønsker i større grad å bidra inn i arbeidet med å redusere mørketallene, for å yte mer og bedre hjelp til de som trenger det samt sørge for at flere saker blir anmeldt. Prosjektet er derfor i gang med å jobbe aktivt med saker som ikke er anmeldt, men som ligger i politiets system som bekymringsmelding/henvendelse i PO (politioperativt system). Målet er å kunne nå flere med viktig informasjon om rettigheter og muligheter og derigjennom kunne gi rett veiledning videre i forhold til straffesak og/eller øvrig hjelpeapparat.

Forebygging av gjentatt partnervold er en viktig oppgave for politiet. Prosjektet ivaretar dette gjennom en systematisk bruk av ulike risikovurderingsverktøy tilpasset den enkelte sak. Arbeid med voldsutøver er viktig i denne forbindelsen. Oppfølging og hjelp til utøver er viktig i den aktuelle saken for å bryte voldssirkelen og hjelpe den utsatte til å kunne leve et liv uten vold. Arbeid med utøver er også viktig i et langsiktig perspektiv med tanke på forebygging av nye voldshandlinger også mot andre personer.

45. Nordisk og Europeisk samarbeid

Det nordiske og europeiske samarbeidet rundt arbeidet mot vold i nære relasjoner skal videreutvikles blant annet gjennom Nordisk ministerråd og EØS finansieringsordningen.

Ansvarlig: JD, AD, BLD, HOD, KD

Gjennomføring: 2014-2017

STATUS:

Nordisk ministerråd

Gjennom et nordisk samarbeid på administrativt nivå ble det utarbeidet en rapport med oversikt over erfaringer med sikkerhetsvurderingsverktøy i de nordiske landene. Rapporten, som ble ferdigstilt i mars 2014, kan lastes ned her:

<http://www.norden.org/no/publikasjoner/publikasjoner/2014-521>

Det nordiske ministerrådets samarbeidsprogram for nordisk likestillingssamarbeid har to overgripende tema i årene 2015-2018, hvorav ett er velferd og innovasjon. Innenfor rammen av dette temaet har alle de nordiske landene, inkludert Færøyene, Grønland og Åland, nulltoleranse som mål når det gjelder kjønnsbasert vold. Kampen mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er en sentral del av det nordiske samarbeidet for likestilling.

I juli 2011 ble Europarådets konvensjon om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner vedtatt. Konvensjonen, som har fått navnet Istanbulkonvensjonen, er undertegnet av alle de nordiske landene. Sverige, Danmark og Finland har ratifisert konvensjonen og Norge planlegger ratifisering i løpet av 2016.

Under Norges kommende ordførerperiode i Nordisk Ministerråd foreslås det å gjennomføre prosjektet "De nordiske landenes implementering av Istanbulkonvensjonen". Formålet med prosjektet er å utrede de nordiske landenes implementering av et utvalg paragrafer/forpliktelser i Istanbulkonvensjonen for å lære av hverandres arbeid, utvikle og forbedre innsatsen.

EØS-finansieringsmekanismen

Samarbeidet rundt EØS finansieringsmekanismene, programområdet vold i nære relasjoner og likestilling fortsetter gjennom flere etaters rolle som programpartnere. Nærmere informasjon om EØS-programmet kan hentes her:

<http://www.regjeringen.no/nb/sub/europaportalen/eos-midlene.html?contentid=685567&id=684349>

Likestillingsombudet er programpartner og Justis- og beredskapsdepartementet deltar i en rådgivende funksjon innenfor programområdet likestilling i Spania. Informasjon om programmet kan lastes ned her: <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Equality-and-Anti-discrimination-Ombud>

Under likestillingsprogrammet i Spania er Sør-Odal kommune pilotkommune for et bilateralt samarbeidsprosjekt mellom Norge og Spania. Statistikk fra krisesentertilbudet viser at kvinner som er eller har vært utsatt for vold i nære relasjoner i mindre grad er yrkesaktive enn kvinner ellers. Hovedmålsettingen med dette bilaterale samarbeidsprosjektet er å få voldsutsatte kvinner ut i arbeid. Sør-Odal kommune henter erfaringer fra en spansk modell der det er inngått et forpliktende samarbeid mellom det spanske likestillingsministeriet og flere større bedrifter om aktiv rekruttering av kvinner som har vært utsatt for vold. Det spanske prosjektet har vist gode resultater og understreker gevinsten av et tett samarbeid mellom offentlige og private interesser. Modellen som utvikles i Sør-Odal skal integreres i et større samordningstiltak for utsatte for vold i nære relasjoner i kommunen. Justis- og beredskapsdepartementet bidrar også med midler til prosjektet i Sør-Odal.

Politidirektoratet har inngått samarbeid med henholdsvis rumensk og litauisk politi på fagområdet vold i nære relasjoner. I Romania er Politidirektoratet programpartner sammen med Europarådet. Sistnevnte har da i hovedsak stått for aktiviteter som har rettet seg mot personell i domstoler og påtalemyndigheten i landet, mens Politidirektoratet har hatt fokus på politisiden.

Norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse har deltatt sammen med representanter fra Politidirektoratet i de ulike fellesaktivitetene i begge land. Det har blant annet vært avviklet flere gjensidige studiebesøk, div. workshops, utvikling av undervisningsmateriale samt opplæring av henholdsvis litauiske og rumenske politiinstruktører.

Politidirektoratet ser det som nyttig å dele «best practice» med andre europeiske land på fagområdet. I tillegg til representanter fra Politidirektoratet deltar også norsk polititjenestepersonell med solid fagkompetanse i prosjektene. Begge prosjektene nærmer seg nå slutten, og det gjenstår kun avslutningsvis besøk i begge.

For mer informasjon om disse prosjektene; <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Police-Directorate>

Helsedirektoratet er engasjert i Estland, Slovakia og yter teknisk og strategisk bistand til programoperatørene. For informasjon om disse prosjektene; <http://eeagrants.org/Partnerships/Donor-programme-partners/Norwegian-Directorate-of->

[Health](#). Det har vært betydelig aktivitet i programmene og mange av prosjektene har en norsk partner. Helsedirektoratets bidrag har blant annet vært å fasilitere utveksling mellom estiske og slovakiske partnere og potensielle programpartnere i Norge. Interessen på begge sider har vært stor.